

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**GOSPODARSKA KRIZA IN NJEN VPLIV
NA TRG DELA V SLOVENIJI**

Ljubljana, avgust 2010

TADEJA VERČ

IZJAVA

Študentka **Tadeja Verč** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom **dr. Tjaše Redek**, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 10.8.2010

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 FINANČNA IN GOSPODARSKA KRIZA V ZDA.....	1
1.1 Dogajanje na ameriškem nepremičninskem trgu.....	2
1.2 Posledice finančne krize v ZDA	4
2 ŠIRITEV FINANČNE KRIZE V EVROPSKO UNIJO.....	7
2.1 Potek krize v EU	7
2.2 Ekonomske posledice krize	8
3 BOJ PROTI KRIZI V ZDA IN EU.....	10
3.1 Ukrepi v ZDA.....	10
3.2 Ukrepi v Evropski uniji	10
4 FINANČNO-GOSPODARSKA KRIZA V SLOVENIJI.....	11
4.1 Prenos krize v Slovenijo	11
4.2 Posledice krize v Sloveniji	12
4.3 Ukrepi proti krizi v Sloveniji.....	14
5 NEZAPOSLENOST KOT POSLEDICA GOSPODARSKE KRIZE V SLOVENIJI	15
5.1 Anketna in registrirana brezposelnost	15
5.2 Spolna struktura registriranih brezposelnih.....	19
5.3 Izobrazbena struktura registrirano brezposelnih.....	20
5.4 Starostna struktura registrirano brezposelnih	22
5.5 Ukrepi za zmanjševanje brezposelnosti.....	24
SKLEP.....	25
LITERATURA IN VIRI	27

KAZALO SLIK

Slika 1: Ocena gibanja cen stanovanjskih nepremičnin v ZDA za obdobje od leta 1890 do leta 2010	2
Slika 2: Potek listninjenja	3
Slika 3: Grafični prikaz primerjave gospodarske rasti v ZDA za obdobje 2000–2011 v odstotkih.....	5
Slika 4: Stopnja brezposelnosti v ZDA med leti 2000 in 2011 v odstotkih.....	6
Slika 5: Grafični prikaz realnega BDP in javnih financ za EU v odstotkih.....	8
Slika 6: Grafični prikaz stopnje brezposelnosti v EU-27 za obdobje 2000–2011 v odstotkih	9
Slika 7: Gibanje stopnje rasti realnega BDP in povprečne letne stopnje inflacije v Sloveniji v obdobju 2000–2011 v odstotkih	13
Slika 8: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti za obdobje 2000–2009 v odstotkih.....	16
Slika 9: Gibanje registrirane brezposelnosti od leta 2000 do 2009.....	17
Slika 10: Priliv v registrirano brezposelnost v obdobju 2005–2009.....	17
Slika 11: Značilne skupine registrirano brezposelnih v obdobju 2005–2009 v odstotkih	18
Slika 12: Odstotni delež brezposelnih žensk in moških za obdobje 2000–2009 v odstotkih	19
Slika 13: Primerjava anketne in registrirane stopnje brezposelnosti med spoloma v obdobju 2000–2009 v odstotkih.....	20
Slika 14: Registrirana brezposelnost od leta 2000 do leta 2009 po stopnjah izobrazbe v odstotkih.....	21
Slika 15: Starostna struktura brezposelnih v obdobju 2000–2009.....	23

KAZALO PRILOG

Tabela 1: Osnovni podatki za Združene države Amerike.....	1
Tabela 2: Osnovni podatki za EU-27	2
Tabela 3: Osnovni podatki za Slovenijo	3
Tabela 4: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti v obdobju 2000–2009	4
Tabela 5: Gibanje registrirane brezposelnosti od leta 2000 do 2009	4
Tabela 6: Priliv v registrirano brezposelnost	5
Tabela 7: Značilne skupine registrirano brezposelnih	6
Tabela 8: Odstotni delež brezposelnih žensk in moških za obdobje 2000–2009.....	7
Tabela 9: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti med spoloma v odstotkih	7
Tabela 10: Registrirana brezposelnost od leta 2000 do leta 2009 po stopnjah izobrazbe v odstotkih	8
Tabela 11: Starostna struktura registrirano brezposelnih v obdobju 2000–2009.....	9

UVOD

Poleti leta 2007 je na trgu drugorazrednih hipotekarnih posojil v Združenih državah Amerike izbruhnila kriza, ki se je zaradi visoke medsebojne povezanosti mednarodnih finančnih trgov razširila v svetovno finančno in gospodarsko krizo. Nastanku krize je botrovalo več različnih dejavnikov, ki so se med seboj dopolnjevali. Vse se je začelo s pokom nepremičninskega mehurčka v ZDA, ki je povzročil nastanek finančne krize, ki se je hitro razširila na finančne trge po vsem svetu. Za seboj je potegnila tudi realni sektor, kar se posledično odraža v nižji gospodarski rasti, višjih stopnjah brezposelnosti, zmanjšani potrošnji, nezaupanju potrošnikov in vlagateljev ipd. Trenutni gospodarski razvoj in stanje na finančnih trgih tako predstavlja velik izziv za javne finance.

Namen diplomske naloge je analizirati vpliv svetovne finančne in gospodarske krize na trg dela v Sloveniji. Slovenija je kot odprto gospodarstvo močno prizadeta zaradi padca povpraševanja, kar se je zelo hitro pokazalo na trgu dela s porastom brezposelnosti ter v spremembah strukturnih značilnosti trga dela.

Vsebina diplomske naloge je poleg uvoda in sklepa razdeljena na pet poglavij. V njih je na kratko predstavljena kriza z začetkom v ZDA, njen prenos v EU in s tem posledično tudi v Slovenijo ter njen vpliv na trg dela v Sloveniji.

Prvo in drugo poglavje se nanašata na finančno in gospodarsko krizo v ZDA ter njen prenos v EU. V prvem poglavju opišem, kaj se je dogajalo na ameriškem nepremičninskem trgu pred začetkom krize in kako je to dogajanje vplivalo na nastanek finančne krize ter posledice, ki jih je kriza pustila na ameriškem realnem gospodarstvu. V drugem poglavju se posvetim širitvi finančne krize v EU in njenemu vplivu na realne kazalnike razvitosti. Tretje poglavje se nanaša na ukrepe, ki so jih sprejele ZDA in EU za boj proti svetovni gospodarski krizi.

V četrtem poglavju se usmerim na dogajanje v Sloveniji po tem, ko so se začeli kazati prvi znaki finančne krize. V tem poglavju opišem vpliv krize na finančni in realni sektor ter ukrepe za blaženje teh posledic. V petem poglavju predstavim vpliv gospodarske krize na brezposelnost v Sloveniji. Najprej opišem anketno in registrirano brezposelnost na splošno, nato pa se posvetim še različnim oblikam strukturne brezposelnosti. V zadnjem delu tega poglavja opišem še ukrepe, ki jih je Slovenija sprejela za preprečevanje brezposelnosti.

1 FINANČNA IN GOSPODARSKA KRIZA V ZDA

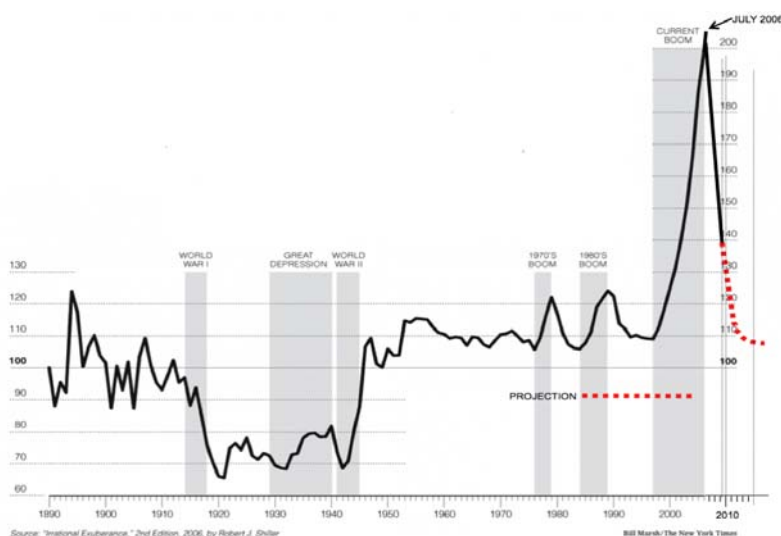
Izraz finančna kriza pomeni vrsto različnih tipov kriz, ki se pojavljajo na različnih segmentih finančnih trgov in lahko prizadenejo večje število med seboj povezanih ekonomij. Posledice so predvsem motnje v delovanju finančnega sistema in umirjanje ekonomskih aktivnosti (Mrak,

2002, str. 573–574). Trenutna gospodarska kriza je izjemno nazoren odraz pomena finančnega sektorja, njegove stabilnosti in pomena za realni sektor.

1.1 Dogajanje na ameriškem nepremičninskem trgu

Začetki sedanje finančne krize segajo v Združene države Amerike. Ameriška centralna banka (angl. *Federal Reserve System*, v nadaljevanju FED) je za blaženje posledic dot.com balona v poznih 90. letih (angl. *dot.com bubble*) in ekonomskih vplivov terorističnega napada na Ameriko, 11. septembra 2001, ter za spodbujanje gospodarstva izjemno znižala referenčno obrestno mero. Obrestna mera je v letu 2003 padla na 1 odstotek, kar je bila njena najnižja vrednost v zadnjih štiridesetih letih. Poleg tega so se znižala tudi merila za najem kreditov in tako se je pocenilo zadolževanje prebivalstva. To je vplivalo na odločitve posameznikov glede vlaganja kapitala, saj so se raje odločili za najem posojila za nakup nepremičnine ali ga vložili v delnice, kakor da bi ga vložili v banke ali hranilnice. Ugodni kreditni pogoji so vplivali na povečano povpraševanje po nepremičninah v ZDA in s tem posledično na dvig cen nepremičnin (Slika 1). Povečal se je tudi obseg novogradenj, za kar pa so gradbena podjetja potrebovala več delovne sile in zato se je povečala tudi stopnja zaposlenosti (Allen & Carletti, 2009).

Slika 1: Ocena gibanja cen stanovanjskih nepremičnin v ZDA za obdobje od leta 1890 do leta 2010

Vir: *The big picture*, 2009.

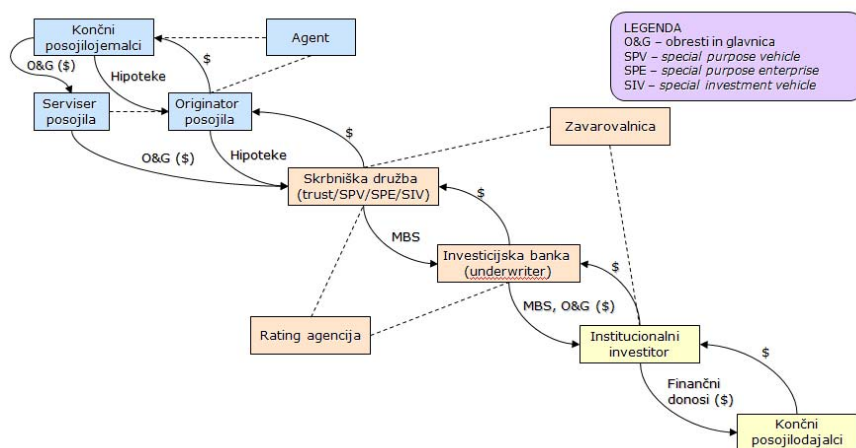
Ameriški nepremičninski trg je bil leta 2005 razdeljen na dva velika segmenta glede na kakovost posojil in sicer na t. i. trg prvovrzdernih nepremičninskih posojil (angl. »*prime*«) ter na trg neprvovrzdernih nepremičninskih posojil (angl. »*non-prime*«). Problemi so se začeli na trgu drugorazrednih nepremičninskih posojil (angl. »*subprime*«), ki je del neprvovrzdnega trga in je v letu 2005 ustvaril kar 20 odstotkov vseh nepremičninskih posojil. Ta posojila so omogočala nakup nepremičnin mnogim gospodinjtvom, ki so imela tako nizke dohodke, da si ob višjih obrestnih merah ne bi mogla privoščiti nakupa nepremičnine. Poleg teh posojil pa so se pojavili še drugi finančni instrumenti (s sredstvi zavarovani vrednostni papirji; v primeru

nepremičninskega trga so to s hipotekami zavarovani vrednostni papirji), ki so posameznikom olajšali najem večjih nepremičninskih posojil (Damijan, 2007, Rant, 2008).

Rast cen nepremičnin v letih 2004 in 2005 je vplivala na povečanje ponudbe nepremičnin, ki je narasla za polovico. Nekajletna intenzivna gospodarska rast je povzročila, da je FED postopno začel zviševati referenčno obrestno mero, kar je privedlo do povišanja letnih obrokov. Številna gospodinjstva so spoznala, da niso več sposobna odplačevati posojil ali pa da so njihove hipoteke precej višje od vrednosti njihovih nepremičnin. Višje obrestne mere so privedle tudi do upada novogradenj in prodaje stanovanj, s tem pa se je povečala ponudba nepremičnin. Vse skupaj je privedlo do poka nepremičninskega mehurčka leta 2006, to pa je povzročilo še pok finančnega mehurčka.

Na širitev krize je vplivalo tudi pretirano listninjenje oziroma sekuritizacija. Rant (2008, str. 59) listninjenje opredeljuje kot združevanje denarnih tokov manj likvidnih finančnih instrumentov in njihovo preoblikovanje v nove, bolj likvidne izvedene finančne instrumente za prodajo investitorjem. S pomočjo listninjenja se med posojilodajalca in posojilojemalca vrine več skupin in posrednikov (Slika 2). Prvi v vrsti je hipotekarni posrednik, ki je odgovoren za oblikovanje predloga banki za pridobitev hipotekarnega posojila. Druga je banka, ki odobri posojilo in ga naprej »zapakira« ter proda drugi finančni instituciji. Tretji posrednik je finančna skrbniška družba, ki kreira nove vrednostne papirje hipotekarnih obveznic ABS (angl. *asset backed securities*). Na podlagi izdanih hipotekarnih obveznic so se izdajale nove serije izvedenih obveznic, ki se imenujejo CDO (angl. *collateralized debt obligation*). Nato sledita upravljavec terjatev do začetnega posojilojemalca in upravljavec novega vrednostnega papirja. Zadnja v vrsti je agencija za ocenjevanje bonitet, med njimi pa se pojavi še zavarovalnica. Vsi ti posredniki za svoje delo zahtevajo plačilo in s tem naraščajo stroški posojila. Rezultat takšnega lastninjenja je razpršitev tveganja, povečevanje likvidnosti in s tem tudi povečanje dobičkov ob prenosu tveganja na kupce novih vrednostnih papirjev, ki niso seznanjeni s tveganji teh papirjev (Štiblar, 2008, str. 86–89).

Slika 2: Potek listninjenja

Vir: V. Rant, Ameriška finančna kriza 2007–08.

Sekuritizirani produkti so bili zelo zanimivi za bančni sektor, zato se je veliko finančnih institucij po vsem svetu odločilo za njihov nakup. V bankah se je razcvetela dejavnost zakladništva, pričakovane donosnosti so se povečale, ob tem pa se je povečevala dejanska izpostavljenost drugorazrednim posojilom, neopazno pa se je dvignila tudi stopnja tveganosti sredstev. Ko so se pojavile težave na trgu drugorazrednih hipotekarnih posojil, so začele banke svojim komitentom sporočati slabe novice o visokih izgubah, ki jih ni bilo več mogoče zaustaviti. Te izgube so na finančni trg vnesle strah, kar je ustvarilo tako močan likvidnostni šok, da je denarja preprosto zmanjkalo (Naložbene informacije, 2008, str. 5).

1.2 Posledice finančne krize v ZDA

Države se soočajo z najbolj globoko finančno krizo po tisti, ki jih je prizadela v 30. letih. Med posledice krize štejemo počasnejšo gospodarsko rast, počasnejšo rast svetovne trgovine, padec cen surovin, zmanjšanje povpraševanja in izdajanja posojil, padec števila novogradenj, padec prodaje avtomobilov, zmanjševanje proizvodnje v podjetjih, kar ima za posledico povečanje brezposelnosti in podobno.

Leta 2007 se je v Ameriki močno povečal delež neplačanih hipotekarnih posojil. Prvi opozorilni znak, da se je začela finančna kriza, se je pojavil že v prvi polovici leta 2007, ko je ob puku hipotekarnega balona v ZDA prišlo do likvidacije dveh hedge skladov ameriške investicijske banke Bear Stearns. To je povzročilo zaostrovanje pogojev posojanja denarja na finančnem trgu, začetek padanja cen nepremičnin pa je povzročil začetek finančne krize (Štiblar, 2008, str. 92).

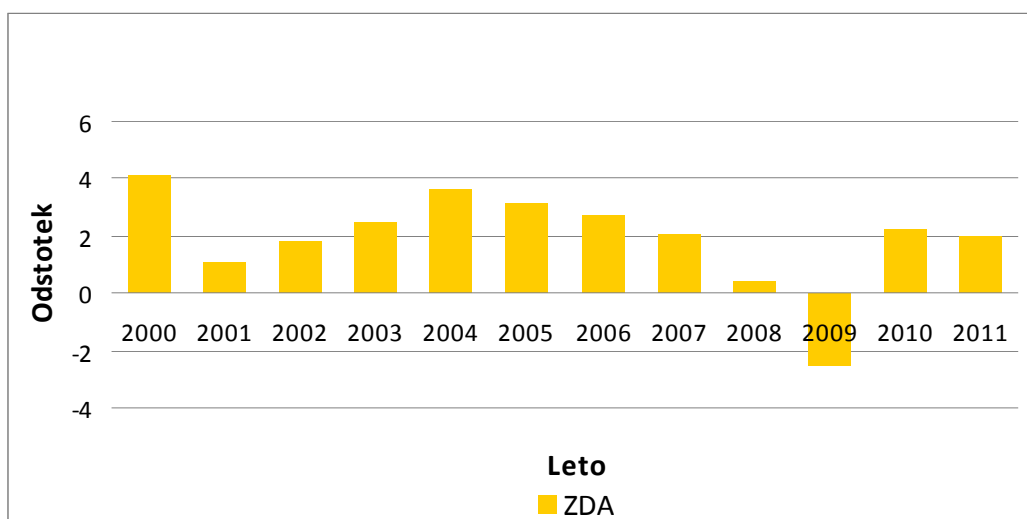
Ob koncu poletja 2007 se je močno zmanjšala likvidnost na medbančnem trgu. Do tega je prišlo iz dveh vzrokov. Banke so začele oblikovati previdnostne rezerve likvidnosti zaradi izpostavljenosti hipotekarnim posojilom in z njimi povezanimi izgubami. Drugi vzrok pa so bile asimetrične informacije, ki so povzročile, da kljub temu, da so banke imele presežke likvidnosti, niso bile pripravljene posojati denarja (Rant, 2008, str. 62).

Marca 2008 je propadla prva izmed petih največjih ameriških investicijskih bank, Bear Stearns, ki jo je kupila J. P. Morgan. Jeseni 2008 je prišlo do nacionalizacije dveh največjih hipotekarnih finančnih institucij v ZDA, Fannie Mae in Freddy Mac, ki sta odgovorni za več kot polovico hipotekarnih posojil v Ameriki. V tem obdobju sta nato propadli še dve investicijski banki v ZDA, in sicer Merrill Lynch in Lehman Brothers, ki je zaradi velikih izgub najprej hotela dokapitalizirati, nato pa je poskušala najti kupca, in ko ji tudi država ni bila pripravljena pomagati, je bila primorana podati vlogo za stečaj. Investicijsko banko Merrill Lynch je ob podpori FED kupila Bank of America za 50 milijonov dolarjev. Propad banke Lehman Brothers je sprožil val prevzemov, nacionalizacij in preoblikovanj finančnih institucij (Štiblar, 2008, str. 92–93).

Trenutna finančna kriza ima velik vpliv na gospodarsko rast. ZDA so v obdobju od leta 2000 do leta 2006 beležile rast BDP (Slika 3). Ameriško gospodarstvo je leta 2006 zabeležilo gospodarsko rast v višini 4,8 odstotka, na kar je imel velik vpliv razcvet na nepremičninskem

trgu. Proti koncu leta pa so se že začeli kazati prvi vplivi nepremičninske krize, kar je vplivalo na rast BDP, ki je leta 2006 v povprečju znašala 2,7 odstotka. V začetku leta 2007 so se posledice poka nepremičninskega mehurčka še okrepile. V drugi in tretji četrtini leta so se razmere sicer nekoliko izboljšale, saj se je zaradi padca vrednosti dolarja povečal izvoz, kar je pozitivno vplivalo na gospodarsko rast. Vendar je na letni ravni rast BDP znašala le 2,1 odstotka. V prvi polovici leta 2008 je bila rast BDP še pozitivna, v drugi polovici leta pa je bila gospodarska rast negativna. Največji vpliv na to je imelo zmanjšanje izvoza, osebnih izdatkov ter zmanjšanje državnih izdatkov. Leto 2009 se je v ZDA začelo z negativno stopnjo rasti BDP, ki je v prvi četrtini leta znašala –6,4 odstotka, vendar je v tretji četrtini leta 2009 zopet dosegla pozitivno stopnjo 2,8 odstotka. Po napovedih naj bi bila povprečna letna rast leta 2009 v ZDA negativna in sicer –2,5 odstotka, v letu 2010 pa naj bi počasi narastla na pozitivno stopnjo in v povprečju znašala 2,2 odstotka (European Commission, 2007, European Commission, 2008, European Commission, 2009b).

Slika 3: Grafični prikaz primerjave gospodarske rasti v ZDA za obdobje 2000–2011 v odstotkih

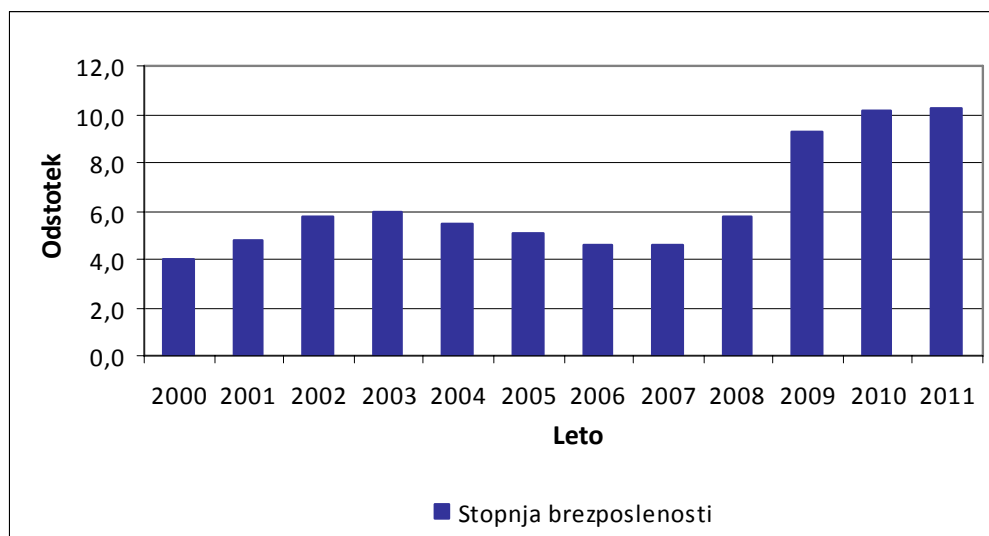

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profiles; European Commission, European Economic Forecast – autumn 2009.

Kriza ima velik vpliv na brezposelnost, saj pride v času krize do zmanjšanja povpraševanja po izdelkih in storitvah, kar vpliva na zmanjšanje proizvodne dejavnosti, in s tem do upada povpraševanja po delovni sili. Iz Slike 4 je razvidno, da je brezposelnost v Ameriki v letih od 2000 do 2003 narasla iz 4,0 odstotka na 6,0 odstotka predvsem zaradi dot.com krize, ki je v tistem obdobju zajela državo. V letih od 2004 do 2007 pa se je brezposelnost zmanjševala ter dosegla raven 4,6 odstotka. Leta 2008 je brezposelnost v ZDA naraščala bolj hitro kot v ostalih državah, največji vpliv na to pa je imela nepremičninska kriza, ki se je začela s pokom nepremičninskega mehurčka. Od začetka recesije v decembru 2007 je stopnja brezposelnosti v ZDA narasla za 4,8 odstotne točke in tako dosegla najvišjo vrednost v zadnjih 25 letih. V povprečju leta 2009 naj bi stopnja brezposelnosti znašala 9,3 odstotka. Kljub temu, da naj bi se kriza počasi že umirjala, napovedi za naslednja leta govorijo o povečevanju brezposelnosti, in

sicer naj bi leta 2010 in 2011 znašala nekoliko več kot 10,0 odstotka (European Commission, 2007; European Commission, 2008; European Commission, 2009b).

Slika 4: Stopnja brezposelnosti v ZDA med leti 2000 in 2011 v odstotkih

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profiles; Evropska komisija, European Economic Forecast – autumn 2009.

Julija 2009 se je v ZDA število brezposelnih, starih med 16 in 24 let, povečalo na 4,4 milijona, kar je za skoraj 1 milijon več kot v istem obdobju leta 2008. Zaradi zloma v treh sektorjih, kot so gradbeništvo, proizvodnja in finančni sektor, se je v Ameriki od aprila 2008 do junija 2009 brezposelnost mladih moških povečala za 7,7 odstotne točke. V istem obdobju je brezposelnost mladih žensk narasla za 5,9 odstotne točke. Od konca leta 2007 do junija 2009 je narasla tudi brezposelnost moških, starih med 25 in 54 let, in sicer za 5,5 odstotne točke (junija 2009 je znašala 9,2 odstotka) (Verick, 2009).

Globalna finančna kriza je vplivala tudi na javne finance ZDA. Med leti 2004 in 2007 se je proračunski primanjkljaj v ZDA iz 413 milijard zmanjšal na 162 milijard USD, na kar je najbolj vplivala hitra rast davčnih prihodkov. Leta 2008 pa so se ti davčni prihodki začeli zmanjševati predvsem zaradi zmanjšanja prihodkov iz naslova davkov na dobiček in premoženje. Tako je proračunski primanjkljaj za fiskalno leto 2008 (zaključni se 30. septembra) znašal 455 milijard dolarjev, kar predstavlja 3,2 odstotka BDP. Napoved za leto 2009 je, pred propadom banke Lehman Brothers, znašala 438 milijard USD, vendar se je kasneje povišala na najmanj 750 milijard (5,0 odstotka BDP). Za takšno povečanje naj bi bili krivi predvsem nižji dobički in zmanjšanje premoženja, kar je imelo vpliv na zmanjšanje davčnih prihodkov. Močan vpliv na povečanje proračunskega primanjkljaja imajo tudi številne finančne injekcije. Vse to naj bi Ameriko v naslednjih letih pripeljalo do povečanja primanjkljaja na 1 trilijon ameriških dolarjev, kar predstavlja skoraj 7,0 odstotka ameriškega BDP (European Commission, 2007; European Commission, 2008; European Commission, 2009b).

Javni dolg predstavlja obveznost države in nastaja kot posledica preteklih proračunskih primanjkljajev. Po napovedi Congressional Budget Office naj bi se javni dolg ZDA povečal iz 40,8 odstotka BDP v letu 2008 na 53,8 odstotka BDP leta 2009 ter nato na 65,2 odstotka BDP leta 2010. Razlog za povečevanje javnega dolga v ZDA je podoben kot v ostalih razvitih državah, vendar to ni posledica gospodarske krize, temveč staranja prebivalstva (Lavrenčič, 2009).

2 ŠIRITEV FINANČNE KRIZE V EVROPSKO UNIJO

Svetovna finančna in gospodarska kriza je pustila močne posledice tudi v gospodarstvu EU. Zaradi zmanjšanja posojilne aktivnosti, znižanja cen nepremičnin in padanja borznih tečajev se je omajalo zaupanje potrošnikov, zmanjšala pa se je tudi njihova potrošnja in vlaganja. Podjetjem so močno upadla naročila, kar je povzročilo povečanje števila brezposelnih in s tem finančne težave številnih gospodinjstev. V številnih dejavnostih, kot sta gradbeništvo in avtomobilska industrija, se je stanje na trgu poslabšalo (Komisija Evropskih skupnosti, 2008).

2.1 Potek krize v EU

Prvi znaki finančne krize, ki se je leta 2007 začela v Združenih državah Amerike, so se leta 2008 začeli kazati tudi v Evropski uniji. Vpliv finančne krize je bilo moč zaznati po vsej EU, čeprav je bila izpostavljenost slabim hipotekarnih kreditom v večini držav članic majhna.

Finančni sistem, v katerega so vključene banke, zavarovalnice in tudi centralne banke držav članic, je namreč še bolj izpostavljen, saj je pridobil številna sredstva iz ZDA, katerih vrednost pa je v letih 2007 in 2008 začela močno upadati. Prisotnost teh sredstev je prispevala k izgubi zaupanja v bančni sistem, saj banke niso več imele interesa posojati ena drugi, kar je povzročilo velike izgube likvidnosti ter strmo naraščanje stopnje obrestne mere za medbančna posojila. Največje težave so se pojavile v finančnih institucijah v Veliki Britaniji, Nemčiji, v državah Beneluksa ter na Irskem. Čeprav so bile finančne težave v teh državah različne, je bila v splošnem gledano skupna težava pomanjkanje likvidnosti v bančnem sistemu (Štiblar, 2008, str. 95).

Izpostavljenost držav članic EU ameriški nepremičninski krizi se je prvič pokazala poleti 2007, ko je francoska investicijska banka BNP Paribas zamrznila svoja izplačila iz treh skladov, z utemeljitvijo, da je nemogoče pravično oceniti njihove prave vrednosti. ECB je na to odreagirala s finančno injekcijo v višini 95 milijonov EUR na bančni trg za izboljšanje likvidnosti (European Commission, 2009a, str. 9).

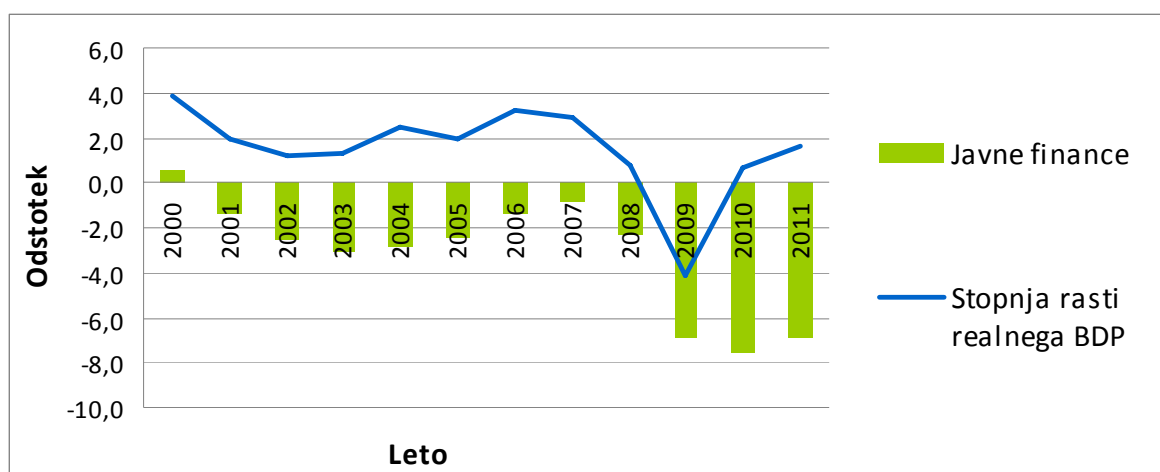
Septembra 2007 je bil britanski Northern Rock prisiljen zaprositi za sredstva, namenjena za nujne primere, pri Bank of England. To je povzročilo naval na banke, in da bi pomirili prebivalce, je britanska vlada ponudila jamstvo za bančne vloge. Do konca leta sta propadli še dve britanski banki, in sicer HBOS ter Bradford & Bingley (Štiblar, 2008, str. 95).

Oktober 2008 so vse razvite evropske države, kot so Francija, Velika Britanija, Nemčija, države Beneluksa in druge, z garancijami ali dokapitalizacijami reševale svoje vodilne banke in tudi druge finančne institucije, kar je bila posledica pomanjkanja likvidnosti v bančnem sistemu. Sklicanih je bilo več srečanj vlad držav članic EU in EMU, kjer so uspešno oblikovali enotni pristop k reševanju krize. EMU je v reševanje bank vložila kar 1873 milijard evrov (Štiblar, 2008, str. 95; European Movement, b. l.).

2.2 Ekonomske posledice krize

V zadnjih desetih letih je EU najvišjo gospodarsko rast zabeležila leta 2000 (3,9 odstotka), kar je razvidno iz Slike 5. V naslednjih letih je gospodarska rast nihala med 1,2 odstotka in 2,5 odstotka ter leta 2006 dosegla vrednost 3,2 odstotka, predvsem zaradi velike rasti domačega povpraševanja in trajne globalne rasti. Stopnja rasti realnega BDP je leta 2007 glede na predhodno leto padla za 0,3 odstotne točke, kar je bila predvsem posledica pretresa na finančnih trgih, to pa je imelo vpliv na zaostritev finančnih pogojev ter povečanje negotovosti. Leta 2008 je gospodarska rast strmo padla na 0,8 odstotka kot posledica okrepljene finančne krize v realnem gospodarskem sektorju ter upada svetovne trgovine in proizvodnje. V drugi polovici leta 2009 naj bi gospodarstvo EU počasi že izstopilo iz recesije, vendar naj bi bila po napovedih gospodarska rast negativna in naj bi znašala -4,1 odstotka. V zadnjih mesecih leta 2009 so se gospodarsko stanje in finančni pogoji precej izboljšali, za kar so zaslužni obsežni ukrepi fiskalne in monetarne politike. V letu 2010 je pričakovati postopno oživitev gospodarske rasti v višini 0,75 odstotka ter 1,5 odstotka leta 2011 (European Commission, 2006; European Commission, 2007; European Commission, 2008; European Commission, 2009b).

Slika 5: Grafični prikaz realnega BDP in javnih financ za EU v odstotkih

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profiles; European Commission, European Economic Forecast – autumn 2009.

Leta 2000 je brezposelnost v EU znašala 8,7 odstotka, v letu 2001 pa je padla za 0,3 odstotne točke (Slika 6). V naslednjih dveh letih je brezposelnost narasla in leta 2004 znašala 9,1 odstotka. Zmanjšanje brezposelnosti v prvi polovici leta 2006 je bilo predvsem posledica

ugodnih vplivov strukturnih reform na trgu proizvodov in na trgu dela ter ponovnega zaupanja v gospodarstvo. V povprečju pa je stopnja brezposelnosti leta 2006 znašala 8,2 odstotka. Leta 2007 se je brezposelnost zmanjšala za več kot odstotno točko (7,1 odstotka). Trg dela je nato v drugi polovici leta 2008 začel slabeti, stanje pa se je v letu 2009 le še poslabšalo. Leta 2008 je tako stopnja brezposelnosti znašala 7,0 odstotka, leta 2009 pa naj bi znašala 9,1 odstotka. Po napovedih Evropske komisije naj bi v naslednjih dveh letih stopnja brezposelnosti znašala malo več kot 10,0 odstotka (European Commission, 2006; European Commission, 2007; European Commission, 2008; European Commission, 2009b).

Slika 6: Grafični prikaz stopnje brezposelnosti v EU-27 za obdobje 2000–2011 v odstotkih

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profiles; European Commission, European Economic Forecast – autumn 2009.

Brezposelnost se je v Evropski uniji najbolj povečala med obrtniki in zaposlenimi v primarnih poklicih, največ med tistimi na področju storitev. Brezposelnost je bolj prizadela moške kot ženske, saj je kriza najprej prizadela tiste sektorje, ki zaposlujejo predvsem moške, tj. avtomobilska industrija in gradbeništvo (European Commission, 2009a).

Evropska unija je imela leta 2000 proračunski primanjkljaj v višini 0,6 odstotka BDP. Tudi v naslednjih letih je imela EU primanjkljaj, ki pa je bil največji leta 2003, ko je znašal 3,1 odstotka. Med leti 2004 in 2007 se je deficit zmanjševal in dosegel najnižjo vrednost 0,8 odstotka BDP leta 2007. V letu 2008 je deficit v javnofinančnem skladu narasel na 2,3 odstotka. Javnofinančni primanjkljaj naj bi v lanskem letu po napovedih znašal slabih 7,0 odstotka BDP, leta 2010 pa naj bi se povečal še za dobrega pol odstotka. Takšna sprememba naj bi bila predvsem posledica delovanja avtomatskih stabilizatorjev in diskrecijskih ukrepov za podporo gospodarstvu. Leta 2011 se pričakuje, da se bo javnofinančni primanjkljaj zmanjšal na raven malo pod 7,0 odstotka (Slika 5) (European Commission, 2007; European Commission; 2008, European Commission, 2009b).

3 BOJ PROTI KRIZI V ZDA IN EU

Združene države Amerike in države članice EU so sprejele številne ukrepe, s katerimi so poskušale ublažiti posledice finančne krize. Države so sestavile svoje nacionalne načrte, ki vključujejo ukrepe, namenjene finančnemu sektorju, gospodarstvu, javnemu sektorju in prebivalstvu (Emergency Economic Stabilization Act of 2008).

3.1 Ukrepi v ZDA

Leta 2008 je Bush za izhod iz finančne krize predlagal 700 milijard dolarjev vreden načrt, imenovan Emergency Economic Stabilization Act of 2008 za podporo bankam in drugim finančnim ustanovam. Njegov predlog je bil najprej zavržen, vendar so ga po nekaj vsebinskih spremembah potrdili oktobra 2008, najprej v senatu, nato v predstavnikiškem domu, na koncu ga je podpisal še predsednik Bush. V skladu s tem načrtom je imelo ameriško finančno ministrstvo na razpolago 250 milijard dolarjev in 100 milijard, za katere je moral zaprositi predsednik Bush. Preostalih 350 milijard dolarjev pa je moralo ministrstvo pridobiti samo (700 milijard dolarjev za reševanje finančne krize, 2008).

Po odhodu Busha s predsedniškega položaja ga je nasledil Barack Obama, ki je od prejšnje administracije nasledil drugo polovico od 700 milijard dolarjev. Februarja 2009 je bil s strani kongresa sprejet plan, imenovan American Recovery and Reinvestment Act of 2009, ki predstavlja gospodarsko spodbudo za ZDA. Oblikovan je bil na podlagi predlogov predsednika Obame, njegov glavni namen pa je spodbuditev ameriškega gospodarstva, ki ga je močno prizadela recesija. Ta zakon je nasledil že prej omenjenega, ki ga je leta 2008 potrdila Busheva administracija (American Recovery and Reinvestment Act of 2009).

Glavne določbe zakona so (PUBLIC LAW 111–5—FEB. 17, 2009, str. 116):

1. ohranjanje in ustvarjanje delovnih mest ter spodbujanje gospodarskega okrevanja;
2. pomagati tistim, ki jih je recesija najbolj prizadela;
3. zagotavljanje naložb, potrebnih za povečanje gospodarske učinkovitosti, ki bo spodbudila tehnološki napredek v znanosti in zdravstvu;
4. investiranje v promet, varovanje okolja in drugo infrastrukturo, kar naj bi zagotovilo dolgoročne gospodarske koristi;
5. stabilizacija državnih in lokalnih proračunov.

3.2 Ukrepi v Evropski uniji

Evropska unija se je na sedanjo finančno krizo odzvala s sprejetjem svežnja kratkoročnih in dolgoročnih ukrepov. Prvi so ukrepi za stabilizacijo finančnega sektorja in oživitve gospodarstva, med katere štejemo (1) zvišanje zgornje meje pomoči za države članice, ki niso vključene v evrsko območje iz 12 milijard na 25 milijard EUR, (2) povečanje intervencij Evropske investicijske banke, ki so namenjene malim in srednjim podjetjem, obnovljivi energiji in čistemu prevozu, ter ustanovitev evropskega sklada 2020 za energijo, podnebne spremembe in

infrastrukturo, (3) pospešitev dodeljevanja sredstev iz socialnih in regionalnih skladov in (4) sprostitvev sredstev za zaposlovanje v najbolj pomembnih sektorjih evropskega gospodarstva. Drugi v vrsti so monetarni ukrepi, pri katerih so ključno vlogo odigrale Evropska centralna banka in centralne banke držav članic, ki so v tem času zagotovile likvidnost in znižale obrestne mere. S tem so podprle neinflacijsko rast in prispevale k finančni stabilnosti. Tretji so ukrepi za izboljšanje regulacije, nadzora in delovanja finančnega sektorja (Sveženj kratkoročnih in dolgoročnih ukrepov).

Evropska unija se je na sedanjo finančno krizo novembra 2008 odzvala s sprejetjem Evropskega načrta za oživitev gospodarstva. Najpomembnejši cilji tega načrta so: »obnovitev zaupanja na finančnih trgih in omejitev posledic finančne krize v gospodarstvu, nadaljnje sodelovanje na mednarodni ravni ter ohranjanje zaposlenosti«. Sveženj kratkoročnih in dolgoročnih ukrepov je vreden 200 milijard evrov, kar predstavlja 1,5 odstotka BDP Evropske unije. Države članice naj bi prispevale približno 170 milijard EUR, preostali del, tj. 30 milijard EUR, pa naj bi priskrbeli EU in Evropska investicijska banka (Ukrepi Evropske unije proti finančni in gospodarski krizi).

Glavni elementi Evropskega načrta za oživitev gospodarstva so (Evropska komisija predstavila obsežen načrt za izhod Evrope iz trenutne gospodarske krize, 2008):

1. vse države članice EU naj sprejmejo ukrepe za reševanje krize, ki bodo v korist vseh državljanov EU;
2. države članice so se v okviru lizbonske strategije zavezale k strukturnim reformam znotraj nacionalnih programov, ta načrt pa bo te reforme še okrepil;
3. pomoč gospodinjstvom in industriji na nacionalni ter na ravni EU;
4. spodbujanje podjetništva, raziskav in inovacij ter
5. večja prizadevanja pri boju proti podnebnim spremembam.

4 FINANČNO-GOSPODARSKA KRIZA V SLOVENIJI

Po tem, ko se je leta 2006 v ZDA iz hipotekarne krize razvila finančna kriza, ki se je nato postopoma razširila po ostalih državah po svetu in tako postala svetovna gospodarska kriza, so se leta 2007 začeli kazati prvi znaki krize tudi v Sloveniji, kar je bilo opaziti tako v finančnem kot tudi v realnem sektorju.

4.1 Prenos krize v Slovenijo

Slovenski finančni sektor je imel na ameriškem finančnem trgu malo naložb, zato finančna kriza ni imela direktnega vpliva na slovenske banke, tako kot je vplivala na banke v Evropi in ZDA. Prizadelo pa jih je povečanje tveganja, pomanjkanje likvidnosti in nezaupanje na mednarodnem denarnem trgu, kar je vplivalo na zmanjšanje financiranja slovenskih bank s strani tujih bank. Z največjimi težavami se soočajo posamezniki in podjetja, ki so se zadolževali za nakup vrednostnih papirjev ali z vlaganjem v investicijske sklade. Manj jih imajo tisti, ki so s posojili financirali nakup nepremičnin.

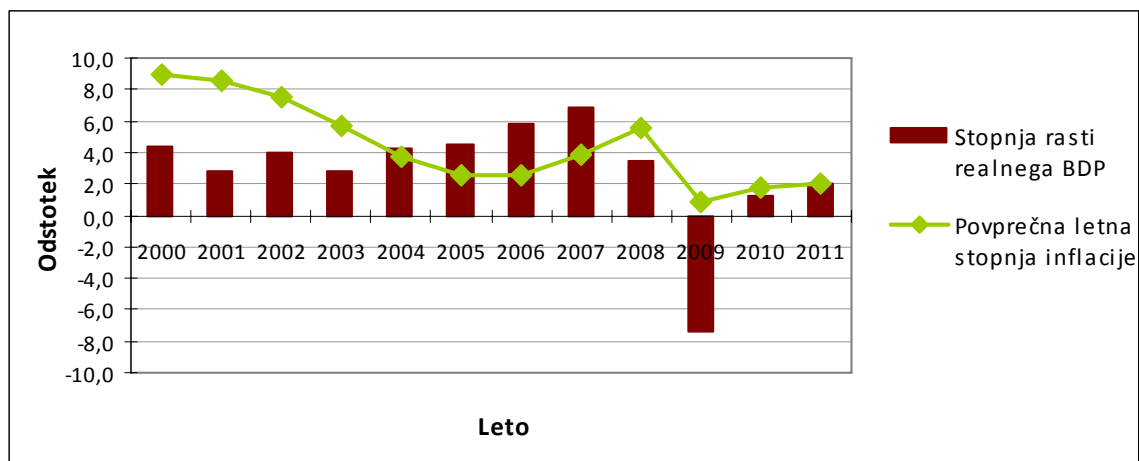
Slovenske banke in zavarovalnice so na začetku krize zatrjevale, da še niso zašle v težave in da ne potrebujejo finančne pomoči od države ali centralne banke, vendar so kasneje same iskale finančno podporo. Zavarovalnica Triglav se je dokapitalizirala, prav tako tudi Nova kreditna banka Maribor, ki se je dokapitalizirala s pomočjo skladov KAD in SOD, kar pomeni, da gre v resnici za posredovanje države (Štiblar, 2008, str. 137).

Cene nepremičnin v Sloveniji se niso začele zniževati takoj po začetku finančne krize pri nas, ampak je bilo padec zaznati šele v letu 2009 in se bo najverjetneje nadaljeval, vse dokler ne bo prišlo do ponovne vzpostavitve ravnotežja na slovenskem trgu nepremičnin. Cene rabljenih nepremičnin so bile v Sloveniji preveč blizu cenam novih nepremičnin, vendar so njihove cene začele padati. Na nepremičninskem trgu je prišlo do prevelike ponudbe, ki je presegla povpraševanje, na kar kaže vse večje število neprodanih stanovanj in hiš. Vzroki za zmanjšano povpraševanje pa so predvsem nižji dohodki prebivalcev, kar vpliva na zaostrene pogoje pri dodeljevanju posojil (Štiblar, 2008, str. 141).

4.2 Posledice krize v Sloveniji

V letih 2000 do 2005 je rast BDP v Sloveniji nihala med 2,8 in 4,5 odstotka (Slika 7). Leta 2005 je dosegla najvišjo raven v tem obdobju, tj. 4,5 odstotka, razlog za to pa je bil predvsem močno povečan izvoz in ohranjanje visoke rasti domače potrošnje. Leta 2006 se je gospodarska rast povečala na 5,8 odstotka, predvsem po zaslugi povečanega tujega povpraševanja in povečanih investicijah v osnovna sredstva. Tudi v prvih treh četrtinah leta 2007 je bila gospodarska rast visoka, vendar se je v zadnjem četrtletju leta zmanjšala, kar pa ni imelo velikega vpliva na letno raven, ki je znašala 6,8 odstotka. Glavni razlog za to sta bila povečan izvoz in investicije. Za povečanje izvoza sta bila pomembna predvsem ugodna konjunktorna gibanja v mednarodnem okolju in močno povečana proizvodnja v avtomobilski industriji, za visoko investicijsko aktivnost pa so bile pomembne predvsem investicije v infrastrukturo ter stroje in opremo. V letu 2008 se je rast BDP v Sloveniji v primerjavi s predhodnim letom skoraj prepolovila in je znašala 3,5 odstotka. Na padec BDP v tem letu sta najbolj vplivali upočasnjena izvozna in investicijska aktivnost, znižala pa se je tudi rast končne potrošnje. Po nekajletni pospešeni gospodarski rasti je leta 2009 v Sloveniji prišlo do 7,8-odstotnega znižanja BDP, predvsem zaradi vpliva svetovne gospodarske krize. Leta 2009 sta se še bolj poglobila padca izvoznega povpraševanja ter investicij, zaradi zaostrenih razmer na trgu dela pa se je zmanjšala tudi zasebna potrošnja. Največ, kar tretjino, je k padcu BDP prispevalo znižanje obsega zalog. V pomladanski napovedi je za leto 2010 predvidena 0,6-odstotna gospodarska rast, kar kaže na to, da bo okrevanje slovenskega gospodarstva počasno in nestabilno ter odvisno od gibanj v mednarodnem okolju. Leta 2011 naj bi se rast BDP povišala na 2,4 odstotka (Poročilo o razvoju, 2005–2009).

Slika 7: Gibanje stopnje rasti realnega BDP in povprečne letne stopnje inflacije v Sloveniji v obdobju 2000–2011 v odstotkih

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profiles; European Commission, European Economic Forecast – autumn 2009.

Stopnja inflacije je med leti 2000 in 2004 postopoma padala iz 8,9 na 3,7 odstotka. Tudi leta 2005 se je inflacija postopoma še naprej umirjala in je v povprečju leta znašala 2,5 odstotka. V letu 2006 je bila povprečna letna inflacija enaka kot predhodno leto, medletna pa se je nekoliko povišala. Poleg stabilnega tečaja tolarja je k vzdržnemu zniževanju inflacije v zadnjih letih prispevala tudi restriktivna politika poviševanja reguliranih cen ter nadaljevanje izvajanja politike zmerne rasti plač. Povprečna letna inflacija se je v letu 2007 povišala na 3,8 odstotka predvsem zaradi hitrejše rasti cen nepredelane in predelane hrane ter tekočih goriv. Povprečna letna inflacija leta 2008 se je ustalila na ravni 5,5 odstotka, medletna pa na 2,1 odstotka. V prvi polovici leta 2008 je naftni šok povišal inflacijo, v drugi polovici leta pa je znižanje cen nafte povzročilo padanje inflacije. Tudi cene hrane so v prvi polovici močno naraščale, v drugem delu leta pa so se umirile. Po tem, ko se je inflacija umirila že leta 2008, se je v letu 2009 še naprej umirjala in ob koncu leta znašala 1,8 odstotka. Povprečna letna inflacija je lani znašala 0,9 odstotka in je bila najnižja do sedaj. Zmanjšanje gospodarske aktivnosti je močno vplivalo tudi na gibanje cen, saj se je rast cen upočasnila kar pri sedmih od dvanajstih skupin indeksa cen življenjskih potrebščin. Leta 2010 naj bi po napovedih tako medletna kot povprečna inflacija znašala 1,3 odstotka. V letu 2011 pa naj bi se medletna inflacija povečala na 2 odstotka, medtem ko naj bi povprečna inflacija znašala 1,6 odstotka (Slika 7) (Poročilo o razvoju, 2005 – 2009).

V letih 2000 do 2004 je Slovenija zabeležila primanjkljaj, ki je bil najvišji leta 2001, ko je znašal 4,3 odstotka BDP, in se je do leta 2004 zmanjšal za 2 odstotni točki. Tudi v naslednjih letih je sledilo postopno zmanjševanje primanjkljaja. Leta 2006 je le-ta znašal 1,3 odstotka BDP in se je glede na predhodno leto za malenkost izboljšal, kar je bila posledica zmanjšanja prihodkov ob hkratnem zmanjšanju odhodkov sektorja države. V letu 2007 je bil javnofinančni položaj Slovenije uravnan, kar je bila posledica visoke gospodarske rasti. Leta 2008 je prišlo do upočasnitve gospodarske rasti, ki je vplivala na poslabšanje javnofinančnega položaja države, saj se je primanjkljaj začel povečevati. V tem letu so se zmanjšali prihodki in povečali izdatki

države. Leta 2009 se je primanjkljaj v Sloveniji še poslabšal, in sicer za 3,8 odstotne točke v primerjavi z BDP, ter je tako znašal 5,5 odstotka BDP. V lanskem letu so se prihodki države izraženi relativno povečali za 1,8, izdatki države pa za 5,6 odstotne točke. Na padec javnofinančnih prihodkov je vplivala predvsem sprememba makroekonomskega okolja, kar je posledica mednarodne finančne krize, medtem ko je na povečanje državnih izdatkov vplivala plačna reforma in sprejetje protikriznih ukrepov (Poročilo o razvoju, 2005–2009).

V obdobju 2000–2002 se je javni dolg Slovenije povečeval, od leta 2003 do leta 2008 pa se je javni dolg kot delež BDP postopoma zniževal in leta 2008 dosegel najnižjo vrednost v zadnjih desetih, tj. 22,5 odstotka BDP. Nominalno se je leta 2006 javni dolg povečal, leta 2007 pa se je zopet zmanjšal in konec leta znašal 8.071,1 mio EUR. K nominalnemu znižanju dolga je v letih 2007 in 2008 največ prispevalo znižanje dolga centralne ravni države, dolg na lokalni ravni in dolg skladov socialnega zavarovanja pa sta ostala enaka. Po večletnem relativnem zniževanju javnega dolga se je, predvsem zaradi rasti javnofinančnega primanjkljaja in zaradi blaženja posledic krize, javni dolg v letu 2009 povečal na 35,9 odstotka (Poročilo o razvoju, 2005–2009).

4.3 Ukrepi proti krizi v Sloveniji

Sedanja gospodarska in finančna kriza je močno prizadela slovensko gospodarstvo, zato se je slovenska vlada odločila ublažiti njene posledice. Ukrepi, ki jih je vlada sprejela, so po eni strani usklajeni s priporočili Evropske komisije, po drugi strani pa so prilagojeni značilnostim Slovenije kot majhne in odprte ekonomije. Cilj teh ukrepov je zmanjšanje negativnih učinkov svetovne krize na realno gospodarstvo in finančni sistem.

Sedanja vlada Republike Slovenije se je že ob nastopu mandata soočila s posledicami finančne in gospodarske krize, ki je močno spremenila finančne in gospodarske okoliščine. Zato je že v novembru leta 2008 ustanovila t. i. krizno skupino ključnih ministrov za aktiven boj proti finančni in gospodarski krizi. Njena glavna naloga je oblikovanje ukrepov, ki bi ublažili vpliv krize na slovensko gospodarstvo. Skupino vodi mag. Mitja Gaspari – minister za razvoj in evropske zadeve, njeni ostali člani pa so dr. Franci Križanič – minister za finance, dr. Matej Lahovnik – minister za gospodarstvo, dr. Ivan Svetlik – minister za delo, družino in socialne zadeve ter Gregor Golobič – minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Skupina je oblikovala in sprejela dva paketa ukrepov v boju proti finančni krizi, tretji paket pa je še v pripravi. "Največji del ukrepov je namenjen stabilizaciji finančnega sistema in zagotavljanju likvidnosti bank z namenom, da bi zagotovili sredstva za normalno poslovanje podjetij. Sprejeti so tudi ukrepi za izboljšanje črpanja sredstev kohezijske politike." (Ukrepi Vlade Republike Slovenije proti finančni in gospodarski krizi, 2009) Ukrepi so naravnani tudi k ohranjanju delovnih mest.

Prvi in drugi sveženj ukrepov za ublažitev finančne in gospodarske krize

Prvi paket ukrepov za blažitev posledic finančne in gospodarske krize je bil sprejet decembra leta 2008. Usmerjen je bil v zagotavljanje dodatnih spodbud gospodarstvu, tako posrednih kot tudi neposrednih, s tem pa posledično tudi v ohranjanje delovnih mest. Vključeval je tudi ukrepe,

ki so usmerjeni v povečevanje likvidnosti v bančni sistem. Ključni ukrep iz prvega svežnja je subvencioniranje polnega delovnega časa ob zagotavljanju dela za krajši delovni čas (Aktivno proti finančni in gospodarski krizi).

Drugi sveženj ukrepov je bil sprejet februarja 2009, vsebinsko pa predstavlja nadgradnjo predhodnih vladnih aktivnosti v boju proti finančni in gospodarski krizi v Sloveniji. Glavna značilnost drugega paketa je njegova razvojna naravnost, vključuje pa dodatne ukrepe s področja financ in likvidnosti podjetja, ukrepe s področja trga dela, vseživljenjskega učenja in socialne varnosti. Poleg teh so tu še ukrepi za spodbujanje trajnostnega razvoja ter ukrepi za izboljšanje koriščenja kohezijskih sredstev (Aktivno proti finančni in gospodarski krizi, Ukrepi Vlade Republike Slovenije proti finančni in gospodarski krizi, 2009).

Ukrepi, ki sestavljajo prvi in drugi sveženj, so razdeljeni v šest večjih skupin (Ukrepi Vlade Republike Slovenije proti finančni in gospodarski krizi, 2009): (1) Ukrepi, namenjeni finančnemu sektorju, (2) Ukrepi, namenjeni gospodarstvu, (3) Ukrepi, namenjeni javnemu sektorju, (4) Ukrepi, namenjeni prebivalstvu, (5) Ukrepi za izboljšanje črpanja evropskih sredstev in (6) Varčevalni ukrepi.

Tretji sveženj ukrepov za ublažitev finančne in gospodarske krize

Krizna skupina ministrov se je 31. marca 2009 sestala z namenom oblikovanja tretjega svežnja protikriznih ukrepov, ki naj bi ga sestavljalo 17 ukrepov in nekaj strukturnih reform. V nasprotju s prvim in drugim svežnjem, ki sta bila namenjena pomoči bankam in gospodarstvu, pa je ta sveženj namenjen predvsem ustavitvi naraščanja brezposelnosti in socialni podpori. Dokončna oblika tega svežnja naj bi bila usklajena s socialnimi partnerji (Dernovšek, 2009).

5 NEZAPOSLENOST KOT POSLEDICA GOSPODARSKE KRIZE V SLOVENIJI

Svetovna gospodarska kriza, ki je prizadela države po vsem svetu, je močno vplivala tudi na trg dela v Sloveniji. Posledice krize na trgu dela se tako v Sloveniji kot v ostalih državah odražajo predvsem kot naraščanje stopnje brezposelnosti. Posledica tega je povečanje števila prejemnikov nadomestil za brezposelne in prejemnikov denarnih pomoči.

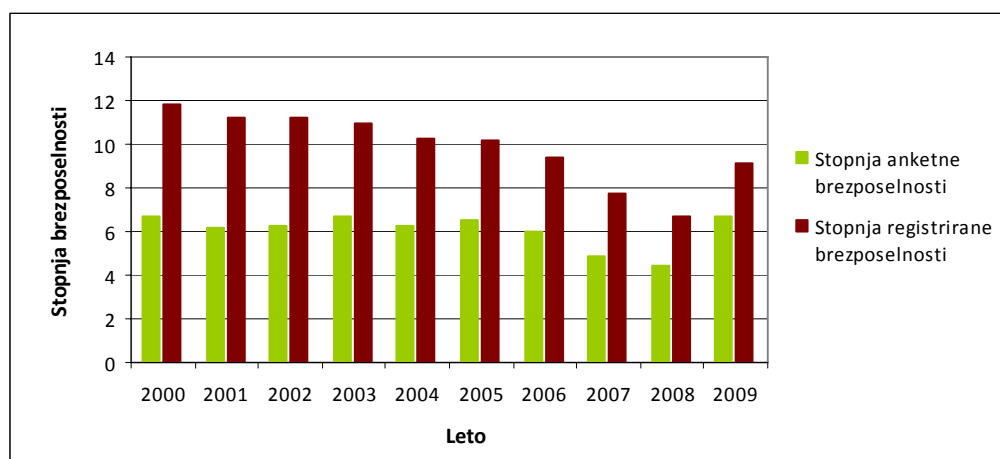
5.1 Anketna in registrirana brezposelnost

Po definiciji Statističnega urada Republike Slovenije je stopnja brezposelnosti opredeljena kot odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. V Sloveniji stopnjo brezposelnosti merimo na dva načina, in sicer kot registrirano brezposelnost, ki jo meri Zavod za zaposlovanje, in anketno brezposelnost po ILO metodi, ki je mednarodno primerljiva. Med registrirano brezposelne osebe se štejejo tiste osebe, ki so prijavljene na Zavodu RS za zaposlovanje in ustrezajo vsem merilom brezposelnosti, določenim s strani zavoda za zaposlovanje. Po standardih ILO metodologije pa med brezposelne osebe štejemo tiste anketirane osebe, ki v

referenčnem tednu niso bile delovno aktivne, a aktivno iščejo delo in so v naslednjih dveh tednih pripravljene sprejeti delo.

Stopnja anketne brezposelnosti se je v obdobju od leta 2000 do leta 2004 rahlo znižala in leta 2004 znašala 6,3 odstotka (Slika 8). Leta 2005 je stopnja anketne brezposelnosti v drugem četrtletju leta dosegla najnižjo vrednost od leta 1993 dalje, vendar se je nato v drugem delu leta močno povečala, tako da je bila leta 2005 v povprečju višja kot leto poprej. V letu 2006 se je glede na predhodno leto znižala za 0,5 odstotne točke. Število brezposelnih po anketi o delovni sili je leta 2007 padlo na 4,9 odstotka. V letu 2008 so bila gibanja brezposelnosti v povprečju leta še vedno ugodna, saj se je zmanjšana gospodarska aktivnost, ki je bila povezana s finančno krizo, na trgu dela začela kazati šele konec leta. V povprečju leta 2008 je tako stopnja anketne brezposelnosti znašala 4,4 odstotka. V letu 2009 se je stanje na trgu dela še poslabšalo, kar se je pokazalo v povečanju števila brezposelnih. Mednarodno primerljiva stopnja brezposelnosti se je tako povečala na 5,9 odstotka (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010).

Slika 8: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti za obdobje 2000–2009 v odstotkih

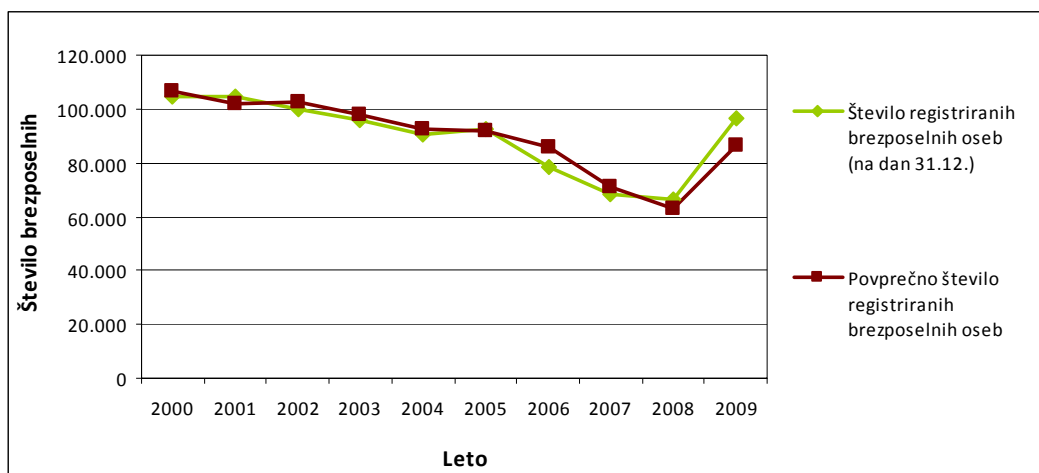

Vir: Eurostat Country profiles; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 35.

Stopnja registrirane brezposelnosti se je v Sloveniji med leti 2000 in 2004 postopoma zniževala (leta 2000: 12,2 odstotka, leta 2004: 10,6 odstotka). Prav tako je v istem obdobju upadlo tudi število registrirano brezposelnih, ki je leta 2004 v povprečju znašalo 92.826 brezposelnih oseb (Slika 9). V letu 2005 se je število registrirano brezposelnih (91.899 oseb) zmanjšalo predvsem zaradi manjšega priliva iskalcev prve zaposlitve. Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti je bila v tem letu 10,2-odstotna, kar je za 0,4 odstotne točke manj kot leto poprej (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2006). Leta 2006 se je stopnja registrirane brezposelnosti še znižala in je bila v povprečju leta 9,4-odstotna, zmanjšalo pa se je tudi število registrirano brezposelnih oseb (na 85.836), in sicer tako iz konjunktornih kot tudi administrativnih razlogov. Leta 2007 se je brezposelnost v povprečju leta zmanjšala za 1,7 odstotne točke glede na leto 2006. Tudi v letu 2008 se je vse do septembra nadaljevalo upadanje stopnje registrirane brezposelnosti, ko je bila njena vrednost najnižja, to je 6,3-odstotna, v povprečju leta pa je dosegla vrednost 6,7 odstotka (Urad Republike Slovenije za

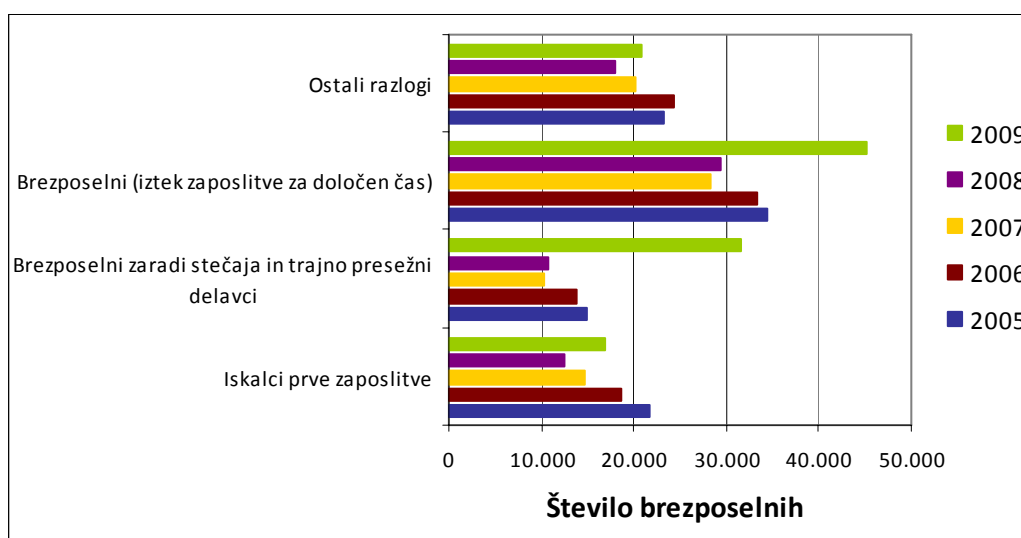
makroekonomske analize in razvoj, 2007). Od septembra 2008 in nato skozi celo leto 2009 se je stopnja registrirane brezposelnosti zviševala in je ob koncu leta 2009 znašala 10,3 odstotka, v povprečju leta pa 9,1 odstotka. Število registrirano brezposelnih se je povečalo na 86.354, vzrok temu pa je predvsem povečano število oseb, ki so izgubile delo. Povečanje brezposelnosti je posledica svetovne gospodarske krize, ki je svoje posledice pustila tudi na trgu dela. Število brezposelnih je najbolj naraslo v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 34).

Slika 9: Gibanje registrirane brezposelnosti od leta 2000 do 2009

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 35.

Slika 10: Priliv v registrirano brezposelnost v obdobju 2005–2009

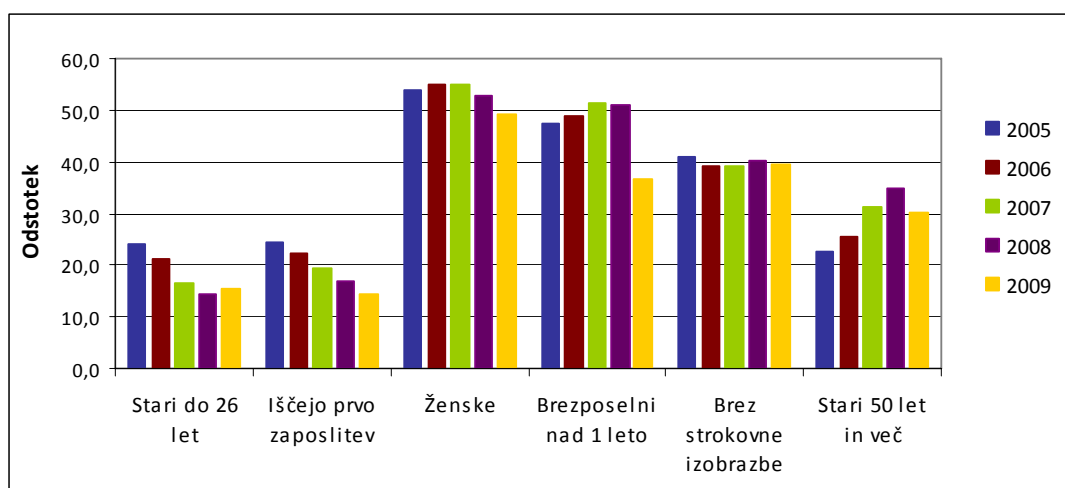
Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 36.

Leta 2009 je skupni priliv v brezposelnost znašal 114.496 oseb, to je kar 61,7 odstotka več kot v letu 2008. Iz Slike 10 je razvidno, da je največ oseb izgubilo delo zaradi izteka zaposlitve za določen čas, število teh oseb je v letu 2009 znašalo 45.146. Z razlogom izgube dela zaradi

stečajev ali kot trajno presežni delavci se je na zavod prijavilo 31.620 oseb. Poleg teh se je na Zavod za zaposlovanje prijavilo 20.736 oseb iz drugih razlogov ter 16.994 iskalcev prve zaposlitve. Glede na leto 2008 se je v letu 2009 najbolj povečal priliv brezposelnih zaradi stečajev in trajno presežnih delavcev, skupaj kar za 194,5 odstotkov (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 35–36).

Med najbolj značilnimi skupinami registriranih brezposelnih (Slika 11) se delež iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi od leta 2004 naprej zmanjšuje in se je do leta 2009 zmanjšal za 10,9 odstotne točke (leto 2004: 25,2 odstotka, leto 2009: 14,3 odstotka). Tudi delež brezposelnih brez izobrazbe se je od leta 2000 postopoma zmanjševal, in sicer se je znižal iz 42,0 odstotka leta 2000 na 39,4 odstotka leta 2009, predvsem zaradi večjega vključevanja prebivalstva v izobraževanje. Močno se je v obdobju 2000–2009 zmanjšal tudi delež dolgotrajno brezposelnih, saj se je samo leta 2009 glede na leto 2008 zmanjšal za 14,6 odstotne točke, na kar je najbolj vplival povečan priliv novih brezposelnih (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 38–39).

Slika 11: Značilne skupine registrirano brezposelnih v obdobju 2005–2009 v odstotkih

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 39.

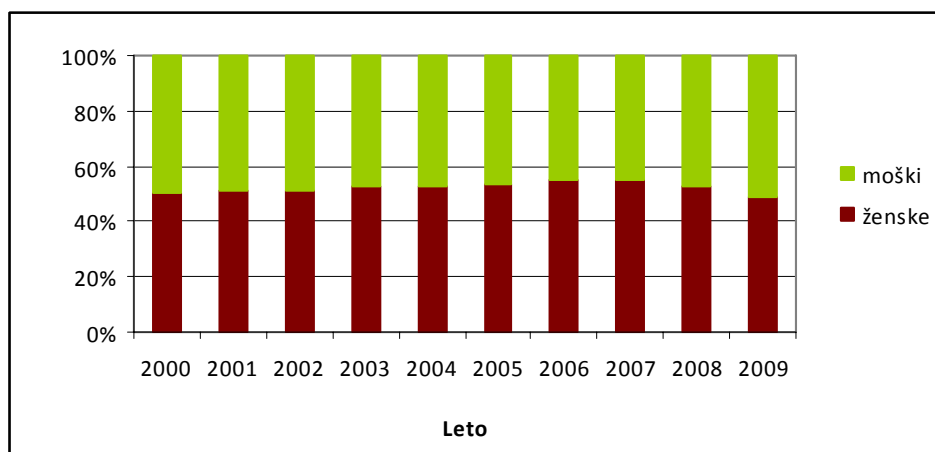
Finančno-gospodarska kriza je v Sloveniji najbolj prizadela predelovalne dejavnosti, v katerih je zaposlenih največ delovno aktivnih oseb. Povprečno število zaposlenih v teh dejavnostih se je znižalo za več kot 22 tisoč oseb oziroma za 10,1 odstotka (povprečno število zaposlenih leta 2009 je bilo 199.822), konec leta pa se je v primerjavi s koncem leta 2008 število zaposlenih znižalo za 25.649 oseb oz. 11,9 odstotka (konec leta 2009 je bilo zaposlenih 190.637 oseb). Najbolj se je število delovno aktivnih znižalo v proizvodnji drugih vozil in plovil, in sicer kar za 54,2 odstotka. Sledi jim zmanjšanje zaposlenosti v tekstilni industriji, kjer se je zaposlenost zmanjšala za 40,8 odstotka, predvsem zaradi stečajev in likvidacij nekaterih podjetij v državi. Od oktobra 2008 do decembra 2009 se je število zaposlenih znižalo za dobrih 4000 oseb. Število zaposlenih se je zmanjšalo v vseh večjih panogah v Sloveniji, kot so proizvodnja kovinskih izdelkov, proizvodnja električnih naprav, proizvodnja drugih strojev in naprav, proizvodnja živil

in še v nekaterih drugih. Zaposlenost se je povečala samo v proizvodnji farmacevtskih surovin in preparatov (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 23).

5.2 Spolna struktura registriranih brezposelnih

Med letoma 2000 in 2007 se je delež žensk med brezposelnimi povečal za 4,2 odstotne točke, iz 50,7 odstotka leta 2000 na 54,9 odstotka leta 2007 (Slika 12). To pomeni, da je bilo v tem obdobju brezposelnih več žensk kot moških, predvsem zaradi počasnega odpuščanja iz določenih delovno intenzivnih panog, kot je npr. tekstilna industrija. Razlika med deležema brezposelnih moških in žensk pa se od novembra 2008 zmanjšuje, ker je priliv moških v brezposelnosti večji kot priliv žensk. Vzrok temu je predvsem povečan priliv brezposelnih moških, ki so izgubili delo v dejavnostih, kot so npr. gradbeništvo, promet in skladiščenje ter nekatere panoge predelovanih dejavnosti (proizvodnja kovin, kovinskih izdelkov, obdelava in predelava lesa, proizvodnja motornih vozil, drugih strojev in naprav itd.). Delež števila brezposelnih žensk se je začel zniževati aprila leta 2008. Konec leta 2008 je bil delež brezposelnih žensk in moških skoraj enak (50,8 odstotka žensk in 49,2 odstotka moških). Pod 50 odstotkov se je delež brezposelnih žensk zmanjšal februarja 2009, decembra pa je dosegel najnižjo vrednost v zadnjih desetih letih: 48,1 odstotka, delež brezposelnih moških pa je narasel na 51,9 odstotka. Število brezposelnih moških se je v obdobju od septembra 2008 do maja 2009 povečalo za 52,5 odstotka, število brezposelnih žensk pa za 33,5 odstotka (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 39–40).

Slika 12: Odstotni delež brezposelnih žensk in moških za obdobje 2000–2009 v odstotkih

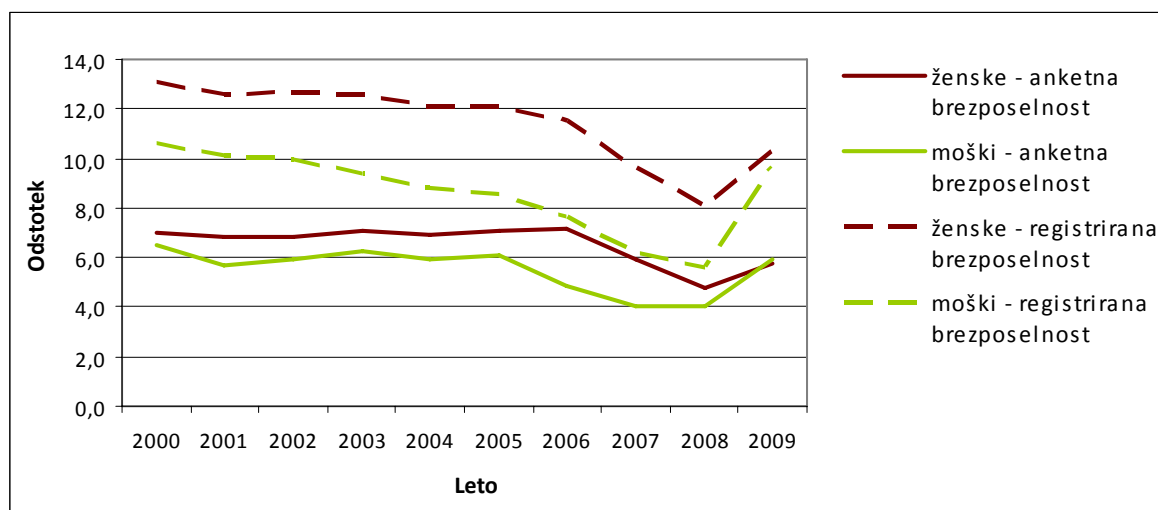

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 39.

Stopnja anketne brezposelnosti žensk je bila leta 2000 7,0-odstotna, v obdobju 2001–2006 pa se je zviševala (leto 2001: 6,8 odstotka, leto 2006: 7,2 odstotka). V naslednjih dveh letih je padla za 2,4 odstotne točke na 4,8 odstotka v letu 2008, vendar se je leta 2009 povečala na 5,8 odstotka, kar je vidno na Sliki 13. Stopnja registrirane brezposelnosti žensk se je od leta 2000 pa vse do leta 2008 postopoma zniževala in se v tem obdobju zmanjšala za 5,0 odstotne točke. Ob koncu leta je znašala 10,3 odstotka. Stopnja anketne brezposelnosti moških je v obdobju 2000–2005 nihala okrog 6,0 odstotka. Leta 2007 in 2008 je ostala na ravni 4,0 odstotka in se nato leta 2009

povišala na 5,9 odstotka. Stopnja registrirane brezposelnosti moških se je ravno tako kot pri ženskah v obdobju 2000–2008 postopno zniževala in se iz 10,6 odstotka leta 2000 zmanjšala na 5,6 odstotka leta 2008. Stopnja registrirane brezposelnosti moških je ob koncu leta 2009 znašala 9,6 odstotka. Povečanje obeh stopenj brezposelnosti, tako pri ženskah kot pri moških, je posledica gospodarske krize.

Slika 13: Primerjava anketne in registrirane stopnje brezposelnosti med spoloma v obdobju 2000–2009 v odstotkih

Vir: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2009a, Ekonomski izzivi 2009.

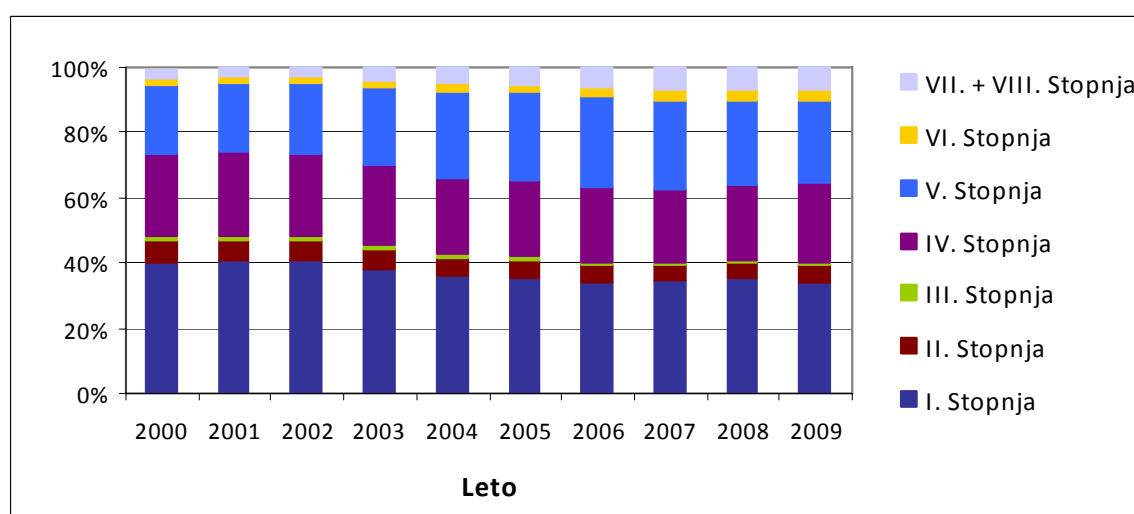
5.3 Izobrazbena struktura registrirano brezposelnih

Izobrazba je eden pomembnejših dejavnikov pri iskanju zaposlitve, pri čemer igra veliko vlogo smer izobrazbe, saj hitreje in lažje najdejo zaposlitev tisti, po katerih izobrazbi je večje povpraševanje na trgu dela oz. kjer je delavcev z ustrezno izobrazbo premalo. V preteklosti je velik pomen imela tudi stopnja izobrazbe, vendar pa danes večinoma ni več tako pomembna, saj imajo danes večje možnosti za zaposlitev osebe z izobrazbo, po kateri je povpraševanje na trgu dela (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 40).

Problematika strukturne brezposelnosti glede na stopnjo izobrazbe se je v obdobju od leta 2000 do leta 2009 nekoliko spremenila. Število brezposelnih s I. in II. stopnjo, tj. osnovna šola ali manj, se je med leti 2000 in 2008 zmanjševalo. Leta 2000 je bilo število brezposelnih s I. stopnjo izobrazbe 43.454 in je do leta 2008 upadlo na 22.213, število brezposelnih z II. stopnjo izobrazbe pa je iz 6.903 upadlo na 3.155. Leta 2009 se je število brezposelnih zopet povečalo in je v povprečju znašalo skupaj 34.054 oseb. V obdobju od leta 2000 do leta 2008 se je postopno zmanjševalo tudi število brezposelnih s III. in IV. stopnjo izobrazbe, tj. krajše izobraževanje – USO in poklicna šola. Število brezposelnih s tema dvema stopnjama izobrazbe se je v tem obdobju iz 29.033 zmanjšalo za 14.107 oseb. Leta 2009 se je število oseb s III. in IV. stopnjo izobrazbe povečalo na 21.791. Število brezposelnih s V. stopnjo izobrazbe, tj. srednja šola, se je v obdobju 2000–2004 povečevalo in v tem letu doseglo število 24.816 brezposelnih oseb. V

naslednjih letih se je do leta 2008 število brezposelnih s to stopnjo izobrazbe zmanjševalo, leta 2009 pa se je zopet povečalo na 21.831 oseb. Število brezposelnih s VI. stopnjo izobrazbe, tj. višja šola, je v zadnjih desetih letih nihalo okrog 2000 brezposelnih in tudi v letu 2009 se število brezposelnih s to stopnjo izobrazbe ni močno povečalo. V skupini brezposelnih s VII. in VIII. stopnjo izobrazbe, tj. fakulteta, magisterij, doktorat znanosti, se je število brezposelnih iz leta 2000 do leta 2006 povišalo za 3084 oseb in se nato v naslednjih dveh letih nekoliko zmanjšalo. Vendar je leta 2009 zopet naraslo na 6.037 oseb. Opaziti je, da je gospodarska kriza leta 2009 vplivala na izobrazbeno strukturo brezposelnosti. Najbolj je porasel delež brezposelnih s III.–IV. stopnjo, deleži drugih stopenj pa so se zmanjšali (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 40, 41).

Slika 14: Registrirana brezposelnost od leta 2000 do leta 2009 po stopnjah izobrazbe v odstotkih

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, *Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti*.

Iz Slike 14 je razvidno, da je izobrazbena struktura v Sloveniji dokaj neugodna. Največji delež brezposelnih predstavljajo osebe, ki nimajo dokončane osnovne šole (I. stopnja). Ta delež je sicer od leta 2000, ko je znašal 40,8 odstotka, padel na 33,9 odstotka leta 2009. Velik delež brezposelnih predstavljajo tudi osebe s IV. in V. stopnjo izobrazbe, in sicer 24,3 odstotka s IV. stopnjo ter 25,3 odstotka s V. stopnjo izobrazbe leta 2009. Povečuje pa se tudi delež najbolj izobraženih (VII. in VIII. stopnja), ki se je od leta 2000 do leta 2009 povečal za 4,9 odstotne točke (leto 2000: 2,1 odstotka, leto 2009: 7,0 odstotka).

Neskladja na trgu dela nastajajo zaradi povečanja izobraževanja na tistih smereh, po katerih je na trgu dela v zadnjem času zmanjšano povpraševanje, drugi vzrok pa je novo prijavljanje mladih, ki šele vstopajo na trg dela po končanem srednjem oz. visokem izobraževanju. V zadnjih desetih letih se je povečalo število oseb s terciarno izobrazbo (VI., VII. in VIII. stopnja), prišlo pa je tudi do izrivanja nižje kvalificirane delovne sile z višje kvalificirano, poleg tega pa večja brezposelnost vpliva na podaljševanje izobraževanja.

Zavod za zaposlovanje je v svojem letnem poročilu leta 2009 objavil seznam brezposelnih po posameznih stopnjah izobrazbe (2010, str. 41, 42):

- I. stopnja: pomožni delavec, delavec brez poklica, pomožni tekstilec, gradbeni delavec, lesarski delavec, snažilka, kmetijski delavec, kovinarski delavec, pomožni gostinski delavec, skladiščno transportni delavec;
- II. stopnja: obdelovalec kovin, voznik cestnih motornih vozil, konfekcijski pomočnik, obdelovalec lesa, pomožna šivilja, zidar za zidanje in ometavanje, natakarski pomočnik, pomočnik peka in slaščičarja, kuharski pomočnik, kmetovalec;
- III. stopnja: administrativni manipulant, šivalec tekstilij, ročni obdelovalec kovin, strojni obdelovalec kovin, šivalec gornjih delov obutve, lesar, bolničar, blagovni manipulant, krojilec tekstilij, poslovni manipulant;
- IV. stopnja: prodajalec, avtomehanic, ključavničar, kuhar, frizer, natakar, šivilja, mizar, strojni mehanik, strugar;
- V. stopnja: ekonomski tehnik, gimnazijski maturant, strojni tehnik, trgovinski poslovodja, gradbeni tehnik, elektrotehnik elektronik, komercialni tehnik, tehnik zdravstvene nege, upravni tehnik, lesarski tehnik;
- VI. stopnja: komercialist (VSS), inženir strojništva, poslovni sekretar, ekonomist za analize in planiranje, ekonomist za komercialno dejavnost, višji upravni delavec, poslovni sekretar (višji) (VSS), pravnik, organizator dela, ekonomist za denarništvo, finance, računovodstvo;
- VII. stopnja ali več: diplomirani ekonomist (VS), univerzitetni diplomirani ekonomist, univerzitetni diplomirani pravnik, diplomirani upravni organizator (VS), diplomirani organizator - menedžer (VS), univerzitetni diplomirani organizator, profesor športne vzgoje, univerzitetni diplomirani politolog, diplomirani organizator turizma (VS), profesor slovenščine.

5.4 Starostna struktura registrirano brezposelnih

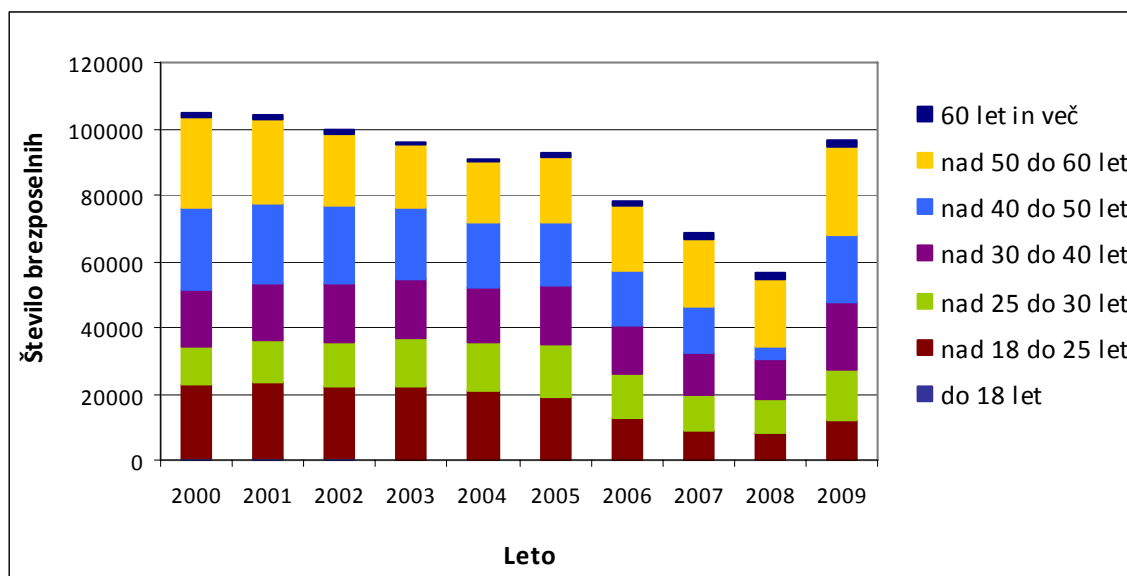
V današnjih časih starejše osebe težje najdejo zaposlitev, saj delodajalci pogosto raje zaposlujejo mlajše kandidate, poleg tega pa so danes višja tudi pričakovanja glede izobrazbe. Starejši običajno nimajo ustrezne izobrazbe, zato so dlje časa brezposelni, s tem pa se še dodatno zmanjšujejo njihove možnosti za zaposlitev. Po drugi strani imajo težave pri iskanju zaposlitve tudi mlajši brezposelni. Kljub primerni izobrazbi in večji fleksibilnosti jih delodajalci pogosto ne zaposlijo zaradi pomanjkanja izkušenj (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 40).

Najmanjši delež med brezposelnimi predstavljajo mladi do 18 let, saj se je ta delež v zadnjih desetih letih zmanjšal iz 0,5 odstotka leta 2000 na 0,1 odstotka leta 2009. Največji delež v starostni strukturi brezposelnih oseb predstavljajo stari nad 50 do 60 let. V času gospodarske konjunktore, ki je pozitivno vplivala na trg dela, so se zaposlovali predvsem lažje zaposljivi in mlajši brezposelni. Posledica tega je bilo na eni strani hitro zmanjševanje brezposelnosti, na drugi strani pa naraščanje števila starejših, kar je pomenilo nadpovprečno povečanje deleža starejših v skupni brezposelnosti. Njihov delež se je sicer med leti 2000 in 2004 zmanjšal za 6,3 odstotne točke (leto 2000: 26,2 odstotka, leto 2004: 19,9 odstotka), po letu 2004 pa je ta delež

začel ponovno naraščati in leta 2009 dosegel vrednost 30,6 odstotka, kar je najvišja vrednost po letu 2000. V starostni skupini od 18 do 25 let je bil delež brezposelnih najvišji leta 2003, ko je znašal 23,1 odstotka, in je nato do lanskega leta padel na 12,3 odstotka. Precej velik delež med brezposelnimi predstavljajo tudi brezposelni, stari med 40 in 50 let, saj njihov delež v zadnjih desetih letih konstantno vztraja med 20 in 24 odstotki. V zadnjih letih se je povečeval tudi delež brezposelnih, starih nad 60 let. Njegova vrednost je bila najvišja leta 2008, ko je znašala 2,5 odstotka (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 40).

Starostna struktura brezposelnih se je v zadnjih desetih letih spreminjala, kar je opazno iz Slike 15. Število brezposelnih se je v večini starostnih skupin v obdobju 2000–2008 večinoma zniževalo in je najmanjšo vrednost doseglo leta 2008. Izjeme so bile tri starostne skupine, in sicer mladi do 18 let, skupina nad 30 do 40 let in starejši od 60 let. Število prvih in drugih je bilo najnižje leta 2007, ko je bilo v skupini mlajših od 18 let brezposelnih 98 oseb, v skupini od 30 do 40 let 12.353, v skupini starejših od 60 let pa je bilo najnižje leta 2004, ko je bilo v tej skupini 855 brezposelnih oseb. Po tem letu je število brezposelnih, ki so starejši od 60 let, naraščalo in do leta 2009 naraslo za 1141 oseb. Tudi v vseh ostalih starostnih skupinah se je število brezposelnih v letu 2009 povečalo.

Slika 15: Starostna struktura brezposelnih v obdobju 2000–2009

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, *Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti*.

V letu 2009 je poraslo število brezposelnih v vseh starostnih kategorijah. Najmanj se je povečalo število brezposelnih, starih nad 50 let, in sicer za 19,4 odstotka, sledilo mu je povečanje brezposelnih, mlajših od 18 let. Nadpovprečno se je povečalo število brezposelnih v starostnem razredu od 40 do 50 let, ki je poraslo za 39,0 odstotka, v razredu od 30 do 40 let pa kar za 52,8 odstotka (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010, str. 40).

5.5 Ukrepi za zmanjševanje brezposelnosti

Slovenija se je na krizne razmere na trgu dela odzvala s posebnimi ukrepi. Okrepila je delovanje aktivne politike zaposlovanja, ki zajema tako ukrepe svetovanja in pomoč pri zaposlovanju, usposabljanje in izobraževanje, spodbujanje zaposlovanja in subvencionirano samozaposlovanje ter programe za povečanje socialne vključenosti.

Glavni cilji ukrepov so predvsem čim večja ohranitev delovnih mest, zagotavljanje izvajanja tistih ukrepov, ki so namenjeni presežnim delavcem in brezposelnim ter bodo prispevali k njihovem čim prejšnjemu ponovnemu vključevanju na trg dela, ter zagotavljanje tekočega izplačevanja socialnih transferjev, predvsem brezposelnim in ostalim skupinam, ogroženim zaradi krize (Ministrstvo Republike Slovenije za finance, 2008).

Država je sprejela dva interventna zakona, ki sta namenjena predvsem ohranjanju delovnih mest. Prvi je Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (ZDSPDČ, Uradni list RS, št. 5/09), drugi pa je Zakon o delnem povračilu nadomestila plače (ZDPNP, Uradni list RS, št. 42/2009). Glavni cilj Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa je ublažitev posledic gospodarske krize z zagotavljanjem pomoči delodajalcem in delavcem, če se odločijo za skrajšanje delovnega časa. Zakon je uvedel subvencijo polnega delovnega časa, to je nov instrument na področju aktivne politike zaposlovanja. Za delavce ta zakon pomeni polno delovno dobo, za delodajalce pa zmanjšanje stroškov plač v času krize ter zaščito socialne blaginje. S sprejetjem Zakona o delnem povračilu nadomestila plače je bil uveden institut začasnega čakanja na delo. Glavni cilj tega interventnega zakona je ustaviti naraščanje števila brezposelnih in ohranitev okvirno 25 tisoč delovnih mest v podjetjih, ki se soočajo z zmanjšanim obsegom poslovanja, in usposabljanje zaposlenih v teh podjetjih za pridobivanje novih veščin in znanj ter njihova dokvalifikacija oziroma prekvalifikacija (Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, 2009; Predlog Zakona o delnem povračilu nadomestila plače, 2009).

Eden izmed ukrepov, ki jih je aprila 2009 objavil Zavod za zaposlovanje, je tudi sofinanciranje usposabljanja in izobraževanja zaposlenih in brezposelnih ter mladih, ki šele vstopajo na trg. Ukrep je namenjen usposabljanju v mikro in malih podjetjih, ki so uvedla krajši delovni čas. Za mlade – absolvente, je predvideno usposabljanje na delovnem mestu za področje, na katerem študirajo, po končanem študiju pa naj bi absolvente v določenem roku podprli še s subvencijo za zaposlitev (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve).

Za ustavitev naraščanja brezposelnosti naj bi vlada sprejela že prej omenjeni Tretji sveženj ukrepov, ki naj bi ga uskladili s socialnimi partnerji in naj bi vseboval naslednje ukrepe (Dernovšek, 2009):

- subvencije delodajalcem za zaposlene na čakanju na delo v skupni vrednosti 100 milijonov evrov;
- podaljšanje in sprememba sistema delnega subvencioniranja polnega delovnega časa, ki bo veljalo samo še za 36-urni delavnik;
- povečanje sredstev za aktivno politiko zaposlovanja za 23,5 milijona evrov;

- preoblikovanje javnih del na izobraževanje, socialno varstvo, varstvo okolja in socialno ekonomijo ter razširitev s 4000 na 10.000 oseb;
- enkratna solidarnostna pomoč socialno ogroženim v višini 150 evrov;
- dvig višine nadomestila za brezposelnost in podaljšanje obdobja prejemanja; nadomestilo bodo odslej prejeli tudi zaposleni za določen čas;
- znižanje stroškov dela, blaga in storitev v javnem sektorju za 20 odstotkov ter znižanje sredstev za gradnje in nakupe osnovnih sredstev v javnem sektorju za 20 odstotkov.

SKLEP

Gospodarske razmere, ki trenutno vladajo na svetovnih trgih, in velika negotovost kažejo na ranljivost finančnega sistema. Finančna kriza, ki se je začela v Združenih državah Amerike na trgu drugorazrednih hipotekarnih posojil, je pustila posledice na vseh svetovnih finančnih in kapitalskih trgih ter tako prerastla v svetovno gospodarsko krizo. Po napovedih naj bi se ta finančna kriza razvila v najhujšo svetovno recesijo po krizi, ki je svet zajela v tridesetih letih prejšnjega stoletja.

Na ameriškem nepremičninskem trgu so se pojavila drugorazredna nepremičninska posojila, ki so ob nizkih obrestnih merah omogočala nakup nepremičnin gospodinjstvom, ki si zaradi nizkih dohodkov takih nakupov prej ne bi mogla privoščiti. Ko pa je FED začel zviševati referenčno obrestno mero in so se s tem posledično povišali letni obroki, so številna gospodinjstva spoznala, da niso več sposobna odplačevati posojil. Zaradi višjih obrestnih mer se je zmanjšala tudi prodaja stanovanj in vse skupaj je privedlo do poka nepremičninskega mehurčka. Kriza se je v ZDA nadaljevala s propadi nekaterih največjih ameriških investicijskih bank. Iz finančnih trgov se je nato preusmerila na realno gospodarstvo. Najboljši pokazatelj negativnega vpliva je padec gospodarske rasti, ki je bila leta 2008 še pozitivna, leta 2009 pa naj bi po napovedih znašala -2,5 odstotka. Posledice so vidne tudi na trgu dela, kjer se je močno povečalo število brezposelnih in po napovedih naj bi se v naslednjih letih le-to še povečevalo.

V Evropski uniji so se v nekaterih državah prvi znaki krize pokazali že zelo kmalu. Vpliv krize je bilo opaziti v vseh državah, čeprav je bil delež slabih hipotekarnih posojil v večini držav zelo majhen. Tudi v EU so se posledice krize pokazale v realnem gospodarstvu. Rast realnega BDP je bila leta 2008 v povprečju še pozitivna, leta 2009 pa naj bi bila negativna, in sicer kar -4,2 odstotka. Brezposelnost je leta 2008 znašala 7,0 odstotka, leta 2009 pa naj bi znašala približno 9,1 odstotka.

Kot ostale države se tudi Slovenija ni mogla izogniti vplivom finančno-gospodarske krize. Posledice so se najprej pokazale na finančnem trgu, zatem pa še v realnem sektorju. Prišlo je do upada gospodarske rasti in inflacije, posledično pa se je povečal javnofinančni primanjkljaj in javni dolg.

Na trgu dela v Sloveniji je bilo v zadnjih letih opaziti upadanje stopnje brezposelnosti, v letu 2008 pa se je le-ta zopet povečala in naj bi v letošnjem letu še naprej naraščala. Največ

brezposelnih je brez dela ostalo zaradi izteka zaposlitve za določen čas in zaradi stečaja podjetij ali kot presežni delavci. Leta 2009 se je med brezposelnimi nekoliko povečal delež moških, predvsem zaradi odpuščanja iz dejavnosti, ki bolj zaposlujejo moške. Strukturna brezposelnost glede na izobrazbo se je skozi leta spreminjala, še vedno pa je največ brezposelnih s I. stopnjo izobrazbe, sledijo pa jim brezposelni s IV. in V. stopnjo izobrazbe. Tudi starostna struktura se je od leta 2000 spreminjala. Število brezposelnih se je v vseh starostnih skupinah do leta 2008 zmanjševalo, leta 2009 pa se je najbolj povečalo število brezposelnih v skupini starih nad 30 do 40 let in v skupini starih nad 40 do 50 let.

Tako ZDA, EU kot tudi Slovenija so sprejele številne ukrepe za izhod iz te krize. Nekateri ukrepi so finančne narave, kot npr. finančne injekcije v finančni sistem, drugi pa v obliki raznih zakonov. Vsi ukrepi so sprejeti z namenom povrnitve zaupanja trgu, povečanja likvidnosti, omejitve zaostrenih kreditnih pogojev in neugodnih vplivov na svetovno gospodarstvo.

LITERATURA IN VIRI

1. *700 milijard dolarjev za reševanje finančne krize*. (2008). Najdeno 4. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/68458>.
2. Allen, F. & Carletti, E. (2009, 30. junij). *The Global Financial Crisis: Causes and Consequences*. Najdeno 15. novembra 2009 na spletnem naslovu http://www.bm.ust.hk/gmifc/Prof.%20Allen%20&%20Carletti_The%20Global%20Financial%20Crisis.pdf.
3. *American Recovery and Reinvestment Act of 2009*. (b. 1.). Najdeno 6. januarja 2010 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/American_Recovery_and_Reinvestment_Act_of_2009#Provisions_of_the_Act.
4. BBC. (2009). *Timeline: Credit crunch to downturn*. (b. 1.). Najdeno 21. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7521250.stm>.
5. *Bruselj opozarja, da se bo gospodarska rast v Evropski uniji umirila*. (2008). Najdeno 5. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/novice/eu/1042219108>.
6. Damijan, P. J. (2007, 13 avgust). *Ameriški finančni virus na pohodu*. Najdeno 10. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/188597/Jo%BEe-P.-Damijan-Ameri%B9ki-finan%E8ni-virus-na-pohodu>.
7. Dernovšek, I. (2009, 11. april): *Tretji sveženj ukrepov dobiva obliko: Sindikati in delodajalci s ponujenim niso zadovoljni*. Najdeno 15. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042258773>.
8. Dobranic, F. (2009). *Finančna kriza in (ne)moč evropske ideje države blaginje*. Najdeno 10. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.tvojemnenjesteje.si/financna-kriza/analiza/financna-kriza-in-nemoc-evropske-ideje-drzave-blaginje.html>.
9. *Emergency economic stabilization Act of 2008*. (b. 1.). Najdeno 6. januarja 2010 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Emergency_Economic_Stabilization_Act_of_2008.
10. *Eurostat Country profiles*. Najdeno 20. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/guip/introAction.do?profile=cpro&theme=eurind&lang=en>.
11. European Commission. (2009a). *Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses*. Najdeno 15. novembra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15887_en.pdf.
12. European Commission. (2005). *Economic Forecast Autumn 2005*. Najdeno 23. decembra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication435_en.pdf.
13. European Commission. (2006). *Economic Forecast Autumn 2006*. Najdeno 23. decembra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication7945_en.pdf.
14. European Commission. (2007). *Economic Forecast Autumn 2007*. Najdeno 23. decembra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication9979_en.pdf.

15. European Commission. (2008). *Economic Forecast Autumn 2008*. Najdeno 23. decembra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13290_en.pdf.
16. European Commission. (2009b). *European Economic Forecast – autumn 2009*. Najdeno 23. decembra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication16055_en.pdf.
17. European Movement. (b. l.). *The EU and the Global Financial Crisis*. Najdeno 4. decembra 2009 na spletnem naslovu http://www.euromove.org.uk/fileadmin/files_euromove/downloads/SEG_briefing_-_the_EU_and_the_Financial_Crisis.pdf.
18. European Public Health Alliance. (b. l.). **Update* Financial crisis: who, what, and why?* Najdeno 18. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.epha.org/a/3387>.
19. *Evropska komisija predstavila obsežen načrt za izhod Evrope iz trenutne gospodarske krize*. (2008). Najdeno 5. januarja 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/slovenija/hp/2008-1126-nacrt_za_ozivitev_eu_gospodarstva_sl.htm
20. *Gospodarska rast v EU letos strmo navzdol*. (b. l.). Najdeno 20. decembra 2009 na spletnem naslovu http://cekin.si/clanek/financni_trgi/gospodarska-rast-v-eu-letos-strmo-navzdol.html.
21. *How big is too big?* (2008). Najdeno 19. novembra 2009 na spletnem naslovu http://www.economist.com/world/unitedstates/displaystory.cfm?story_id=E1_TNQRQSR&source=login_payBarrier.
22. Komisija Evropskih skupnosti (2008, 26 november). *Evropski načrt za oživitev gospodarstva*. Sporočilo Komisije Evropskemu svetu. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
23. Lavrenčič, I. (2009). *Zadolženost ZDA – srhljivka ali realnost*. Najdeno 13. novembra 2009 na spletnem naslovu http://vzajemci.com/vz_article.php?ArticleID=19857.
24. Medvešek Pušnik. (številka 4/2008). *Naložbene informacije*. Ljubljana: Medvešek Pušnik, družba za upravljanje, d. d. Najdeno 15. aprila 2010 na spletnem naslovu
25. Ministrstvo Republike Slovenije za finance. (18. 12. 2008). *Ukrepi države za blažitev posledic finančne krize*. Najdeno 14. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/slov/mediji/2008/2008-12-22_Ukrepi.pdf.
26. Mrak, M. (2002). *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV.
27. Mrak, M. (2008). *Dosedanje ukrepanje za obvladovanje finančne krize in osnovne usmeritve za njeno sistemsko reševanje*. Najdeno 2. novembra 2009 na spletnem naslovu http://miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/196101/069_084_PKP_08_mrak.pdf.
28. *OECD Country statistical profiles 2009*. Najdeno 20. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CSP2009>.
29. Predlog Zakona o delnem povračilu nadomestila plače. (2009, 21. maj). Najdeno 20. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=3648>.
30. Rant, V. (2008). *Anatomija globalne finančne krize*. Najdeno 2. novembra 2009 na spletnem naslovu http://miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/191083/055_068_PKP_08_Anatomija.pdf.
31. Rant, V. (b. l.). *Ameriška finančna kriza 2007–08*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletnem naslovu http://miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/190063/AmeriskafinancnakrizaMFO.ppt.
32. *Sveženj kratkoročnih in dolgoročnih ukrepov*. Najdeno 20. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/si/financno-gospodarska-kriza/svezenj-kratkorocnih-in-dolgorocnih-ukrepov/>.

33. Štiblar, F. (2008). *Svetovna kriza in Slovenci : Kako jo preživeti*. 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
34. *Ukrepi Evropske unije proti finančni in gospodarski krizi*. Najdeno 8. januarja 2010 na spletnem naslovu http://www.svrez.gov.si/si/aktualne_teme/aktivno_proti_financni_in_gospodarski_krizi/ukrepi_evropske_unije_proti_financni_in_gospodarski_krizi/.
35. *Ukrepi Vlade Republike Slovenije proti finančni in gospodarski krizi*. (2009). Najdeno 8. januarja 2010 na spletnem naslovu http://www.svrez.gov.si/si/aktualne_teme/aktivno_proti_financni_in_gospodarski_krizi/ukrepi_vlade_republike_slovenije_proti_financni_in_gospodarski_krizi/.
36. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2009a). *Ekonomski izzivi 2009*. Najdeno 8. januarja 2010 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2009/EI09.pdf.
37. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2005). *Poročilo o razvoju 2005*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
38. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2006). *Poročilo o razvoju 2006*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
39. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2007). *Poročilo o razvoju 2007*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
40. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2008). *Poročilo o razvoju 2008*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
41. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2009b). *Poročilo o razvoju 2009*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
42. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2010). *Poročilo o razvoju 2010*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
43. Verick, S. (2009). *Who Is Hit Hardest during a Financial Crisis? The Vulnerability of Young Men and Women to Unemployment in an Economic Downturn*. IZZA DP No. 4359. Najdeno 30. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://ftp.iza.org/dp4359.pdf>.
44. Vzajemci.com. (2009). *Obamova administracija pripravlja ukrepe proti finančni krizi*. Najdeno 8. januarja 2010 na spletnem naslovu http://vzajemci.com/vz_article.php?ArticleID=16918.
45. Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa. (2009, 19. januar). Najdeno 20. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=3209>.
46. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2010). *Letno poročilo 2009*. Najdeno 15. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/predstavitev/letnaporocila/lp09/LETNO%20POROCILO%20ZRSZ%202009.pdf>.
47. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. *Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti*. Najdeno 15. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/StrukturneZnacilnostiRegBP.htm>.

PRILOGE

Tabela 1: Osnovni podatki za Združene države Amerike

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BDP (realna rast v %)	4,1	1,1	1,8	2,5	3,6	3,1	2,7	2,1	0,4	-2,5	2,8	2,5
BDP na prebivalca ¹	35.051	35.871	36.765	38.143	40.267	42.494	44.630	46.434	47.186	np	np	np
Povprečna letna inflacija ² (v %)	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,2	2,8	3,8	-0,5	1,7	1,3
Stopnja anketne brezposelnosti – ILO (v %)	4,0	4,8	5,8	6,0	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	10,1	10,2
Izvoz blaga in storitev (v % BDP)	9,7	-5,4	-2,3	1,3	9,7	7,0	9,0	8,7	5,4	-10,9	7,7	8,4
Uvoz blaga in storitev (v % BDP)	13,2	-2,7	3,4	4,1	11,3	5,9	6,1	2,0	-3,2	-14,9	7,5	5,7
Javni dolg (v % BDP)	58,2	57,9	60,2	62,5	63,4	62,7	61,2	62,2	70,7	82,7	93,9	105,3
Proračunski primanjkljaj/presežek (v % BDP)	1,6	-0,4	-3,8	-4,6	-4,4	-3,1	-2,0	-2,7	-6,4	-11,3	-13,0	-13,1

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profile.

¹ V ameriških dolarjih, upoštevane tekoče cene in pariteta kupne moči

² HICP – harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin

Tabela 2: Osnovni podatki za EU-27

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BDP (realna rast v %)	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5	2,0	3,2	2,9	0,7	-4,1	1,0	1,7
BDP na prebivalca ³	21.904	23.035	23.956	24.517	25.700	26.839	28.341	29.954	30.651	np	np	np
Povprečna letna inflacija (v %) ⁴	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0	2,2	2,2	2,3	3,7	1,0	1,3	1,6
Stopnja anketne brezposelnosti – ILO (v %)	8,7	8,5	8,9	9,0	9,1	8,9	8,2	7,1	7,0	9,1	10,3	10,2
Javni dolg (v % BDP)	61,9	61,0	60,3	61,8	62,2	62,7	61,3	58,7	61,5	73,0	79,3	83,7
Proračunski primanjkljaj/presežek (v % BDP)	0,6	-1,4	-2,5	-3,1	-2,9	-2,4	-1,4	-0,8	-2,3	-6,9	-7,5	-6,9

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profiles.

³ V ameriških dolarjih, upoštevane tekoče cene in pariteta kupne moči

⁴ HICP – harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin

Tabela 3: Osnovni podatki za Slovenijo

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BDP (realna rast v %)	4,4	2,8	4,0	2,8	4,3	4,5	5,8	6,8	3,5	-7,8	1,1	1,8
BDP na prebivalca ⁵	17.471	18.346	19.702	20.446	22.197	23.494	24.837	26.557	27.865	np	np	np
Povprečna letna inflacija ⁶ (v %)	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	1,7	2,0
Stopnja anketne brezposelnosti – ILO (v %)	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	6,7	8,3	8,5
Izvoz blaga in storitev (v % BDP)	9,7	-5,4	-2,3	1,3	9,7	7,0	9,0	8,7	5,4	-10,9	7,7	8,4
Uvoz blaga in storitev (v % BDP)	13,2	-2,7	3,4	4,1	11,3	5,9	6,1	2,0	-3,2	-14,9	7,5	5,7
Javni dolg (v % BDP)	26,4	26,8	28,0	27,5	27,8	27,0	26,7	23,3	22,5	35,9	42,8	48,2
Proračunski primanjkljaj/presežek (v % BDP)	-3,7	-4,0	-2,5	-2,7	-2,2	-1,4	-1,3	0,0	-1,8	-0,8	-0,2	-0,6

Vir: OECD Country statistical profiles 2009; Eurostat Country profiles.

⁵ V ameriških dolarjih, upoštevane tekoče cene in pariteta kupne moči

⁶ HICP – harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin

Tabela 4: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti v obdobju 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stopnja anketne brezposelnosti (v %)	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	6,7
Stopnja registrirane brezposelnosti (v %)	11,8	11,2	11,2	11,0	10,3	10,2	9,4	7,7	6,7	9,1

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 35; Eurostat Country profiles.

Tabela 5: Gibanje registrirane brezposelnosti od leta 2000 do 2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Število registriranih brezposelnih oseb (na dan 31. 12.)	104.583	104.316	99.607	95.993	90.728	92.575	78.303	68.411	66.239	96.672
Povprečno število registriranih brezposelnih oseb	106.601	101.857	102.635	97.674	92.826	91.889	85.836	71.336	63.216	86.354
Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti (v %)	11,8	11,2	11,2	11,0	10,3	10,2	9,4	7,7	6,7	9,1

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 35.

Tabela 6: Priliv v registrirano brezposelnost

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Iskalci prve zaposlitve	20.481	21.888	21.429	25.439	25.988	21.661	18.597	14.744	12.517	16.994
Brezposelni zaradi stečaja in trajno presežni delavci	9.562	8.754	10.887	14.443	13.659	14.948	13.886	10.354	10.737	31.620
Brezposelni (iztek zaposlitve za določen čas)	28.298	32.088	32.669	32.213	33.063	34.534	33.353	28.253	29.444	45.146
Ostali razlogi	23.988	24.943	22.395	22.154	22.855	23.261	24.381	20.193	18.088	20.736
Skupaj	82.329	87.673	87.380	94.249	95.565	94.404	90.217	73.544	70.786	114.496

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 36.

Tabela 7: Značilne skupine registrirano brezposelnih

Leto	Povprečno število registriranih brezposelnih oseb	Deleži posameznih kategorij v letih od 2000 do 2009 (v %)					
		Stari do 26 let	Iščejo prvo zaposlitev	Ženske	Brezposelni nad 1 leto	Brez strokovne izobrazbe	Stari 50 let in več
2000	106.601	23,4	17,9	50,7	62,9	47,2	27,3
2001	101.857	24,1	18,8	50,8	58,9	47,0	27,0
2002	102.635	24,0	19,6	51,2	54,4	47,0	25,4
2003	97.674	26,1	23,2	52,8	48,6	44,2	21,4
2004	92.826	26,1	25,2	53,1	46,2	41,6	21,0
2005	91.889	24,2	24,3	53,8	47,3	40,8	22,7
2006	85.836	21,2	22,3	54,8	48,8	39,3	25,4
2007	71.336	16,7	19,4	54,9	51,2	39,3	31,1
2008	63.216	14,4	16,9	52,8	51,1	40,1	34,7
2009	86.354	15,4	14,3	49,1	36,5	39,4	30,3

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 39.

Tabela 8: Odstotni delež brezposelnih žensk in moških za obdobje 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ženske	50,7	50,8	51,2	52,8	53,1	53,8	54,8	54,9	52,8	49,1
Moški	49,3	49,2	48,8	47,2	46,9	46,2	45,2	45,1	47,2	50,9

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Letno poročilo 2009, 2010, str. 39.

Tabela 9: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti med spoloma v odstotkih

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Anketna brezposelnost (v %)</i>										
Ženske	7,0	6,8	6,8	7,1	6,9	7,1	7,2	5,9	4,8	5,8
Moški	6,5	5,7	5,9	6,3	5,9	6,1	4,9	4,0	4,0	5,9
<i>Registrirana brezposelnost (v %)</i>										
Ženske	13,1	12,6	12,7	12,6	12,1	12,1	11,5	9,6	8,1	10,3
Moški	10,6	10,1	10,0	9,4	8,8	8,6	7,7	6,2	5,6	9,6

Vir: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2009a, Ekonomski izzivi 2009; Eurostat, Country profiles.

Tabela 10: Registrirana brezposelnost od leta 2000 do leta 2009 po stopnjah izobrazbe v odstotkih

		Stopnja izobrazbe							
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII. + VIII.	B. Š.
2000	št.	43.454	6.903	1.705	27.328	22.421	2.592	2.199	
	%	40,8	6,5	1,6	25,6	21,0	2,4	2,1	
2001	št.	41.286	6.637	1.536	25.742	21.947	2.238	2.471	
	%	40,5	6,5	1,5	25,3	21,5	2,2	2,4	
2002	št.	41.542	6.679	1.482	25.533	22.424	2.118	2.858	
	%	40,5	6,5	1,4	24,9	21,8	2,1	2,8	
2003	št.	37.245	5.917	1.301	23.659	23.627	2.086	3.839	
	%	38,1	6,1	1,3	24,2	24,2	2,1	3,9	
2004	št.	33.493	5.127	1.076	21.817	24.598	2.134	4.582	
	%	36,1	5,5	1,2	23,5	26,5	2,3	4,9	
2005	št.	32.485	4.968	1.033	21.561	24.816	2.178	4.849	
	%	35,4	5,4	1,1	23,5	27,0	2,4	5,3	
2006	št.	29.375	4.337	888	19.932	23.743	2.278	5.283	
	%	32,0	4,7	1,0	21,7	25,8	2,5	5,7	
2007	št.	24.573	3.429	696	15.884	19.562	2.145	5.046	
	%	26,7	3,7	0,8	17,3	21,3	2,3	5,5	
2008	št.	22.213	3.155	631	14.295	16.444	1.957	4.502	18
	%	35,1	5,0	1,0	22,6	26,0	3,1	7,1	0,0
2009	št.	29.310	4.744	818	20.973	21.831	2.563	6.037	79
	%	33,9	5,5	0,9	24,3	25,3	3,0	7,0	0,1

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Strukturne značilnosti registrirano brezposelnih.

Tabela 11: Starostna struktura registrirano brezposelnih v obdobju 2000–2009

Starostni razred	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
do 18 let	505	523	359	285	270	274	180	98	117	130
nad 18 do 25 let	22.193	22.924	21.828	22.206	20.437	19.003	12.380	9.046	8.282	11.929
nad 25 do 30 let	11.467	12.588	13.471	14.524	14.754	15.750	13.174	10.581	9.824	15.365
nad 30 do 40 let	17.356	17.287	17.643	17.700	16.917	17.522	14.865	12.353	12.388	19.896
nad 40 do 50 let	24.453	24.249	23.455	21.326	19.408	19.097	16.319	14.030	3.705	20.665
nad 50 do 60 let	27.449	25.492	21.628	19.052	18.057	20.000	20.219	20.863	20.274	26.691
60 let in več	1.160	1.253	1.223	900	885	929	1.166	1.440	1.649	1.996
Struktura (v %)										
do 18 let	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,2	0,1
nad 18 do 25 let	21,2	22,0	21,9	23,1	22,5	20,5	15,8	13,2	12,5	12,3
nad 25 do 30 let	11,0	12,1	13,5	15,1	16,3	17,0	16,8	15,5	14,8	15,9
nad 30 do 40 let	16,6	16,6	17,7	18,4	18,6	18,9	19,0	18,1	18,7	20,6
nad 40 do 50 let	23,4	23,2	23,5	22,2	21,4	20,6	20,8	20,5	20,7	21,4
nad 50 do 60 let	26,2	24,4	21,7	19,8	19,9	21,6	25,8	30,5	30,6	27,6
60 let in več	1,1	1,2	1,2	0,9	1,0	1,0	1,5	2,1	2,5	2,1

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Strukturne značilnosti registrirano brezposelnih.